

NASTANAK KONCEPTA ODRŽIVOG RAZVOJA NA PRIMJERU ODRŽIVOG RAZVOJA U PLIVI HRVATSKA D.O.O.

Kosanović, Natalija

Master's thesis / Specijalistički diplomski stručni

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Karlovac
University of Applied Sciences / Veleučilište u Karlovcu**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:128:342050>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-10**

VELEUČILIŠTE U KARLOVCU
Karlovac University of Applied Sciences

Repository / Repozitorij:

[Repository of Karlovac University of Applied
Sciences - Institutional Repository](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

VELEUČILIŠTE U KARLOVCU

POSLOVNI ODJEL

**SPECIJALISTIČKI DIPLOMSKI STRUČNI STUDIJ POSLOVNO
UPRAVLJANJE**

NATALIJA KOSANOVIĆ

**NASTANAK KONCEPTA ODRŽIVOG RAZVOJA NA
PRIMJERU ODRŽIVOG RAZVOJA U PLIVI HRVATSKA
D.O.O.**

ZAVRŠNI RAD

Karlovac, prosinac 2019.

Natalija Kosanović

**NASTANAK KONCEPTA ODRŽIVOG RAZVOJA NA PRIMJERU
ODRŽIVOG RAZVOJA U PLIVI HRVATSKA D.O.O.**

ZAVRŠNI RAD

Veleučilište u Karlovcu

Poslovni odjel

Specijalistički diplomski stručni studij Poslovno upravljanje

Kolegij: Globalna ekonomija i održivi razvoj

Mentor: dr.sc. Branko Wasserbauer, prof.v.š.

Matični broj: 0619417020

Karlovac, 2019.

ZAHVALA

Zahvaljujem se mentoru dr.sc. Branku Wasserbauer, prof.v.š. na odličnim predavanjima tijekom studiranja te ukazanom povjerenju i pomoći tijekom izrade diplomskog rada.

Zahvaljujem se mojoj obitelji, mami Mirjani i Zvonimiru. Hvala vam na strpljenju i svesrdnoj podršci.

Hvala Vam!

SAŽETAK

Održivi razvoj, složeni proces koji je utemeljen na savjesnom iskorištavanju prirodnih resursa s ciljem održavanja prirodnih kapaciteta u opstojnosti kako bismo u nasljeđe budućim generacijama ostavili prirodnih resursa u tolikoj mjeri da mogu nastaviti dostatan život na zemlji kao što živi sadašnja generacija. To je proces koji vodi brigu o uravnoteženom djelovanju ekonomskih, društvenih i okolišnih faktora s temeljnim ciljem brige o dobrobiti čovječanstva. Održivo gospodarenje prirodnim resursima zabilježeno je još u Starom vijeku čija civilizacija je bila utemeljena na poljoprivredi, no prvi ozbiljni temelji pojma održivosti potječu iz šumarstva kroz održivo gospodarenje šumama u osamnaestom stoljeću. Industrijska revolucija donosi nova velika otkrića čijom uporabom se povećava proizvodnost. Sve do šezdesetih godina dvadesetog stoljeća, imperativ poslovanja bio je ostvariti što veći profit odnosno biti bolji od konkurencije. Kraj šezdesetih godina dvadesetog stoljeća, označen je kao prekretnica gdje čovjek počinje biti svjesan da prirodni resursi nisu neograničeni, kako se do tada mislilo, te da je potrebno iznaći alternativna rješenja koja bi pridonijela daljnjem napretku čovječanstvu. Od 1972. godine do danas organizirane su mnogobrojne Međunarodne konferencije s Ujedinjenim narodima na čelu. Doneseni su brojni Programi, Konvencije i Dokumenti, a čiji temeljni cilj je održivi razvoj i ravnomjerni razvitak svijeta.

Pliva Hrvatska d.o.o. (u nastavku Pliva) vodi brigu o održivom i ravnomjernom razvoju što se pozitivno odražava kroz ekonomski, društveni i okolišni učinak. Potpisnica je sporazuma, Globalnog ugovora Ujedinjenih naroda te ima obavezu promicati i ostvariti Deset načela Globalnog ugovora iz područja ljudskih prava, rada, okoliša i borbe protiv korupcije. Postignute i provedene ciljeve Pliva objavljuje u godišnjem Izvješću o održivom razvoju. U ovom diplomskom radu analizom Izvješća o održivom razvoju utvrdit će se zajednički cilj održivog razvoja Plive, a to je pozitivni ekonomski, društveni i ekološki učinak s ciljem postizanja dobrobiti čovječanstva.

Ključne riječi: Globalni sporazum Ujedinjenih naroda, Godišnje Izvješće o Održivom razvoju, Održivi razvoj, održivost, Pliva Hrvatska d.o.o.

SUMMARY

Sustainable development is a multiple process based on responsible exploitation of natural resources to provide the resources needed for this and future generation. It is balance between economic growth and care for the social and environmental well - being. Importance of sustainable management of natural resources has been figured out in the Middle Ages whose civilization was based on agriculture but the main base of term sustainability are found in forestry according to the sustainable forest management in the eighteenth century. The Industrial revolution brought the significant changes such as major innovation which has increased productivity. Up until the sixties of the twentieth century was based to the accelerated economic growth. Since the sixties twenties century is started turning point, instead of paradigm of economic growth paradigm sustainable development tries to provide us to thrive while saving the natural resources. Since 1972 to the present is being organized many Conference by the United Nations, many Programs, Conventions and Documents have been adopted whose the main aim is sustainable and steady development.

Pliva Croatia Ltd.(hereinafter referred to as Pliva) takes care about sustainable and steady development which positively affected through the economic, the social and the environmental well - being. Pliva is the Member of the United Nations Global Compact and has the obligation to implementation Ten Principles of the United Nations Global Compact which referes in the field of the Human Rights, the Labor, the Enviromental and the Fight Against the Corruptions. Achieved aims are published in the annual Sustainable Development Reports by Pliva. In these Master's thesis the analysis of the annual Sustainable Development Reports will determine that the main aims of Pliva's Sustainable Development are the economic, the social and the enviromental affects in the favor of the mankind.

Keywords: Pliva Croatia Ltd., Sustainable Development, Sustainability, The United Nations Global Compact, The Annual Sustainable Development Report

SADRŽAJ

1. UVOD	1
1.1. Predmet i cilj rada.....	1
1.2. Izvori podataka i metode prikupljanja.....	2
1.3. Struktura rada	2
2. ODRŽIVI RAZVOJ.....	4
2.1. Održivi razvoj i okoliš.....	8
2.2. Paradigma ekonomskog rasta i paradigma održivog razvoja	11
3. NASTANAK I RAZVOJ KONCEPTA ODRŽIVI RAZVOJ	13
3.1. Stockholmska konferencija	14
3.2. Bečka konvencija o zaštiti ozonskog omotača i Montrealski protokol o tvarima koje oštećuju ozonski omotač.....	15
3.3. Svjetska komisija za okoliš i razvoj (Brundtladnova komisija)	15
3.4. Konferencija u Rio de Janeiru	16
3.5. Kyoto protokol – Kyoto 1	18
3.6. Milenijska deklaracija	18
3.7. Svjetski skup na vrhu o održivom razvoju u Johannesburgu (Rio 10 +).....	19
3.8. Konferencija o klimatskim promjenama u Kopenhagenu	20
3.9. Konferencija u Cancunu	20
3.10. Konferencija u Durbanu	21
3.11. Konferencija u Dohi	21
3.12. Konferencija u Rio de Janeiru (Rio 20 +)	22
3.13. Promijenimo naš svijet – Agenda 2030 za održivi razvoj	22
3.14. Globalni ugovor Ujedinjenih naroda (UN Global Compact)	24
3.15. Konferencija u Parizu	26
3.16. Međunarodne aktivnosti nakon Pariškog sporazuma	26
4. EUROPSKA UNIJA I ODRŽIVI RAZVOJ.....	28
4.1. Akcijski programi o okolišu	28
4.1. Ugovor iz Amsterdama	29
4.2. Lisabonska strategija	30
4.3. Gothenburška strategija	30
4.4. Europa 2020	31
5. ODRŽIVI RAZVOJ U REPUBLICI HRVATSKOJ.....	32

5.1. Strateški okvir za razvoj 2006. – 2013. godine	33
5.2. Strategija održivog razvitka Republike Hrvatske	33
5.3. Dobrovoljni nacionalni pregled o provedbi Programa Ujedinjenih naroda za održivi razvoj 2030.....	34
6. ANALIZA IZVJEŠĆA O ODRŽIVOM RAZVOJU PLIVA HRVATSKA D.O.O.	35
7.1. Pokazatelji ekonomskog učinka	37
7.2. Pokazatelji društvenog učinka.....	39
7.2.1. Ljudska prava i rad	40
7.2.2. Borba protiv korupcije.....	41
7.2.3 Društvena odgovornost.....	42
7.3. Pokazatelji okolišnih učinaka	43
7.3.1. Potrošnja vode	43
7.3.2. Otpadne vode.....	45
7.3.3. Emisija ugljičnog dioksida (CO ₂).....	46
7.4. Gospodarenje otpadom.....	48
7. ZAKLJUČAK.....	52
POPIS LITERATURE.....	54
POPIS ILUSTRACIJA	56

1. UVOD

Elementi pojma održivosti prisutni su još od Starog vijeka kada su poljoprivrednici unaprjeđivali i poboljšavali poljoprivredne tehnike u cilju povećanja prinosa. Tehnološka otkrića uzrokovala su povijesni zaokret, dolazi do deagrarizacije. Industrijska revolucija donosi niz promjena, a poglavito promjene u poslovnim procesima i načinu rada što je imalo za uzrok niz ekonomskih, društvenih i okolišnih promjena. Odgovor na gospodarska kretanja dvadesetog stoljeća je nastanak koncepta održivog razvoja čiji zadatak je uravnotežiti ekonomski, društveni i okolišni učinak u korist čovječanstva. Suočeni s ekonomskim, društvenim i ekološkim izazovima, dokučeno je da svi, od vlada do privatnog sektora, moraju sudjelovati u cilju dostizanja održivog razvoja jer samo suradnjom i ulaganjem u ljude i inovacije može se postići gospodarstvo budućnosti.

1.1. Predmet i cilj rada

Održivi razvoj je proces nastao pod utjecajem niza kretanja poglavito gospodarskih. Naime, kraj devetnaestog i početak dvadesetog stoljeća obilježen je nizom tehnoloških otkrića. Primjenom otkrića dolazi do promjene načina rada što za sobom vodi povećanju proizvodnosti. Shodno tome, dolazi do želje za postizanjem što većeg profita, a to za posljedicu nosi nekontrolirano iskorištavanje prirodnih resursa. Istodobno ekonomski rast i razvoj je tekao nejednako, intenzivirale su se podjele u društvu na bogate i siromašne što je još više dovelo do razdvojenosti svijeta. Krajem šezdesetih godina dvadesetog stoljeća jačala je svijest o potrebi promjene ekonomskog, društvenog i okolišnog sustava. Shvatilo se da su prirodni kapaciteti zemlje ograničeni te da je potrebno pronaći alternativna rješenja kako bi se nastavila daljnja gospodarska aktivnost. U cilju pronalaska zajedničkog rješenja za opstojnost života na zemlji, održale su se mnogobrojne Međunarodne konferencije s Ujedinjenim narodima na čelu. Predmet rada je objasniti nastanak koncepta održivog razvoja od samog začetka do danas, a što će se predočiti vremenskim pregledom najvažnijih Međunarodnih

konferencija koje se odnose na koncept održivog razvoja. U praktičnom dijelu napravljena je analiza održivog razvoja u Plivi te je izveden zaključak.

Cilj rada je prikaz važnosti koncept održivog razvoja za čovječanstvo te kakvu ulogu u promicanju održivog razvoja imaju privatne tvrtke.

1.2. Izvori podataka i metode prikupljanja

Prikupljeni podatci nastali su proučavanjem i analiziranjem stručne literature, članaka te internetskih stranica. Podatci iz rada nastali su prikupljanjem i obradom stručne literature, analizom statističkih podataka te međusobnim uvrštavanjem u jednu cjelinu. Korištena je stručna literatura koja obrađuje područje održivog razvoja, a prilikom analize održivog razvoja Plive korišteni su podatci sa službene internetske stranice Plive, na kojoj se nalaze Izvješća o održivom razvoju. Korišten je niz znanstvenih metoda. Metoda kompilacije gdje su preuzeti odgovarajući podatci iz znanstvene i stručne literature i članaka dostupnih na Internetu pri čemu se pazilo na vjerodostojnost prenošenja i citiranja izvora. Popis izvora nalazi se na kraju rada. Metodom analize i sinteze prikupljeni i obrađeni podatci sastavljeni su u jednu cjelinu pri čemu je na kraju izveden zaključak o važnosti održivog razvoja. Uz pokazatelje deskriptivne statistike korišteni su grafikoni kako bi se izvršio prikaz podataka.

1.3. Struktura rada

Rad je koncipiran u sedam poglavlja. Prvo poglavlje je uvod gdje se predočava predmet i cilj rada, izvori podataka i metode prikupljanja te struktura rada. Drugo poglavlje definira pojam održivog razvoja te utvrđuje povezanost između održivog razvoja i okoliša te razlika između Paradigme ekonomskog rasta i Paradigme održivog razvoja. U trećem poglavlju opisuje se nastanak koncepta održivog razvoja te vremenski pregled najvažnijih Međunarodnih konferencija koje se odnose na stvaranje i razvoj koncepta održivog razvoja. Četvrto poglavlje odnosi se na Održivi razvoj u Europskoj uniji pri čemu su navedeni i objašnjeni ključni dokumenti čiji je temeljni cilj održivi razvoj. Peto poglavlje odnosi se na Održivi razvoj u Republici Hrvatskoj s ključnim dokumentima koji se odnose na održivi

razvoj. U šestom poglavlju analiza je Održivog razvoja Plive. U sedmom poglavlju izveden je zaključak te rezultati i spoznaje do kojih se je došlo tokom pisanja rada.

2. ODRŽIVI RAZVOJ

Značenje pojma održivi razvoj istovremeno je jednostavno i kompleksno. Jednostavno jer se jednostavnim riječima može shvatiti kompletna filozofija koncepta održivog razvoja: »Ne smijemo zaklati kravu od koje sutra očekujemo da će dati mlijeko«. Kompleksnost pojma održivog razvoja dolazi do izražaja kad se shvati da njegova materijalizacija podrazumijeva promjenu ponašanja u svim segmentima čovjekovog djelovanja, kad se shvati da se radi o temeljitoj reviziji i promjeni sustava vrednota.¹ Održivi razvoj je složeni proces čiji je temeljni zadatak osiguranje ravnoteže u svijetu kroz ekonomske, društvene i okolišne učinke s temeljnim ciljem, a to je briga za dobrobit čovječanstva. Zajednički cilj održivog razvoja je pozitivni ekološki, društveni i ekonomski učinak. Ekonomska održivost se definira kao ostvarivanje rasta, učinkovitost i pravedna distribucija bogatstva. Društvena održivost se opisuje kao sudjelovanje u donošenju odluka, mobilnost i kohezija, te ostvarivanje društvenog identiteta. Ekološka održivost predstavlja cjelovitost ekosustava, kapaciteta i zaštitu prirodnih resursa.²

Iako se pojam održivosti susreće još u Starom vijeku, ozbiljni temelji pojma održivosti zabilježeni su u osamnaestom stoljeću, a odnosi se na održivog gospodarenja šumama. Proces održivog razvoja otpočinje kao odgovor na ekonomska i politička kretanja u dvadesetom stoljeću. Koncept održivog razvoja nastaje osamdesetih godina dvadesetog stoljeća. Prvi puta je objavljen u Izvještaju „Naša zajednička budućnost“ (*Our Common Future*) Svjetske komisije za okoliš i razvoj iz 1987. godine. Prema njoj, održivi je razvoj »razvoj kojim se zadovoljavaju potrebe današnjih naraštaja, a da se pritom ne ugrožava mogućnost budućih naraštaja uz zadovoljavanje njihovih potreba«. ³ Drugim riječima, održivi razvoj jest način proizvodnje i potrošnje koji vodi računa o prirodnim resursima ekosustava unutar kojeg se ti procesi odvijaju. Održivost se odnosi na održavanje ravnoteže između razvijenih i nerazvijenih, ravnoteže u uporabi prirodnih resursa te ravnoteža u održavanju svjetskog mira.

Znanost razlikuje strogi/snažni i blagi/slabi održivi razvoj. Kod blage varijante održivog razvoja polazi se od činjenice da se priroda može zamijeniti kapitalom i da se, na

¹ Koncept održivog razvoja i sustav upravljanja, dr.sc. Miroslav Drljača, 2012., dostupno na https://bib.irb.hr/datoteka/580157.Koncept_odrivog_razvoja_i_sustav_upravljanja.pdf, preuzeto 16.07.2017.

² Bilas Vlatko, Franc Sanja, Ostojić Rajko: Višedimenzionalost održivog razvoja, Udžbenici Sveučilišta u Zagrebu, Notitia d.o.o., 2017., str. 4

³ Bačun Dubravka, Matešić Mirjana, Omazić Mislav Ante: Leksikon Održivog razvoja, Hrvatski poslovni savjet za održivi razvoj, 2012., str 195

kraju krajeva, sve može svesti na pitanje efikasnosti energije.⁴ Slabu održivost karakterizira jače iskorištavanje prirodnih resursa u sadašnjosti, u korist sadašnjih generacija, što znači da će manje ostati budućim generacijama, a nedostatak prirodnih resursa nadoknadit će se kapitalom odnosno znanjem. Kod stroge/snažne odnosno dosljedne varijante održivog razvoja, priroda se s ničim ne može nadomjestiti odnosno treba uzeti u obzir oskudnost prirodnih izvora.⁵ Za razliku od slabe održivosti snažnu održivost karakterizira savjesnost i kontrola, što znači da se prirodni resursi iskorištavaju ograničeno te se ekonomski rast ne smije zasnivati na isključivom iskorištavanju prirodnih resursa poglavito neobnovljivih izvora energije.

Koncept održivog razvoja je složen proces čija namjera nije jednoznačna stoga su se, tijekom vremena, razvile razne teorije i pristupi konceptu održivog razvoja. Složenost koncepta održivog razvoja potkrijepljuje činjenica da postoji šest različitih teorija i pristupa, a koje su se razvile tijekom razvoja koncepta održivog razvoja.

To su sljedeće teorije:⁶

1. Teorija Brundtlandine komisije

Počiva na povezivanju održivog razvoja i budućnosti novih generacija te zagovara dugoročne promjene u pristupu prirodnim dobrima i njihovoj raspodjeli između sadašnjih i budućih generacija. Naročito se inzistira na zadovoljavanju životnih potreba u najsiromašnijim dijelovima svijeta.

2. Teorija kvantifikacije pojma održivog razvoja

Prema ovoj teoriji ekonomski razvoj u jednom posebnom području (regiji ili državi) održiv je ako ukupne rezerve ljudskog kapitala i prirodnog bogatstva ne opadaju tijekom vremena. Ovaj pristup održivosti vodi više računa o ekonomskim učincima nego o ljudskim potrebama.

3. Neomarksistička teorija

Zastupaju je uglavnom predstavnici država » trećeg svijeta «, prema kojima okoliš i prirodna bogatstva nisu odlučujući čimbenici održivog razvoja, nego je to politička moć. Uporište za ovu teoriju nalaze u činjenici da je eksploatacija prirodnih izvora u nerazvijenim državama od strane visoko razvijenih država još uvijek vrlo velika te se zalažu za preraspodjelu ekonomske i političke moći.

⁴ Müller Hansruedi: Turizam i ekologija, Masmedia, Zagreb, 2004., str. 42

⁵ Müller Hansruedi: Turizam i ekologija, Masmedia, Zagreb, 2004., str. 42

⁶ Herceg Nevenko: Okoliš i održivi razvoj, Synopsis d.o.o., Zagreb, 2013., str 264

4. Ekološka teorija

Prema ovoj teoriji zaštita okoliša je najznačajniji vid održivosti. Održivost se podrazumijeva kao uvažavanje ograničenja prirode i nužnosti uklapanja u njezine okvire.

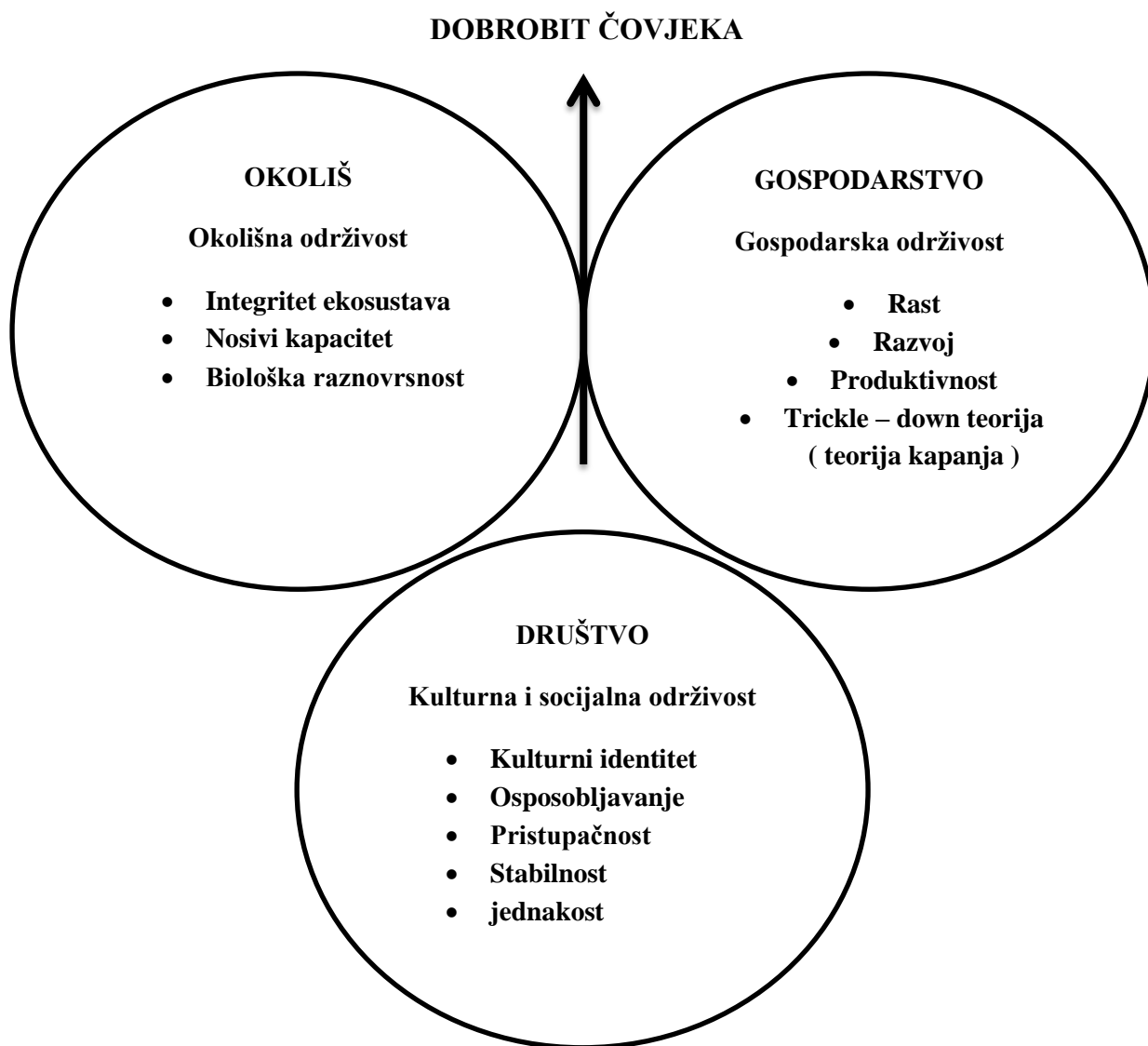
5. Ekonomsko – ekološka teorija

Cilj ekonomsko – ekološke teorije jest živjeti dobro i dostojanstveno u okviru uvjeta koje nam pruža planeta Zemlja.

6. Holistička teorija

Društveni se razvoj treba zasnivati na principu jednakosti te nastojanju da se političke, ekonomske, obrazovne i kulturne orijentacije u društvu usmjere prema uvažavanju okolišnih vrijednosti.

Slika 1. Gospodarska, društvena i okolišna dimenzija održivosti

Izvor: Vlastita izrada autorice prema Herceg Nevenko: Okoliš i održivi razvoj, Synopsis d.o.o., Zagreb, 2013., str.259

Temeljni zadatak održivog razvoja je boljitak čovjeka. U cilju postizanja održivog razvoja i ostvarenja boljitka čovjeka potrebno je zadovoljiti tri dimenzije održivog razvoja. (Slika 1.) Dimenzije su sljedeće:⁷

1. Gospodarska dimenzija osigurava gospodarski rast i razvoj. Smanjivanje siromaštva i ravnomjerni razvoj ostvario bi se smanjivanjem poreza na dobit tvrtki, što bi u konačnici vodilo preljevanju bogatstva na niže društvene slojeve. Time bi se smanjilo siromaštvo i ublažila društvena nejednakost.
2. Društvena dimenzija osigurava razvoj usklađen s kulturnim i tradicionalnim vrijednostima ljudskih zajednica i pridonosi jačanju njihova identiteta.
3. Okolišna dimenzija osigurava razvoj usklađen sa zahtjevom održavanja vitalnih okolišnih procesa, poštujući biološku raznolikost i kontroliranu i uravnoteženu uporaba bioloških resursa.

2.1. Održivi razvoj i okoliš

Aktivnost čovjeka na okoliš nije odražavala značajne promjene na okolišu sve do dvadesetog stoljeća kada se uslijed Industrijske revolucije, poglavito druge Industrijske revolucije, demografskog rasta i urbanizacije promijenila cjelokupna ljudska aktivnosti čije je djelovanje uzrokovalo zabrinjavajuću štetu i ekološke probleme. Industrijsko društvo vođeno idejom slobodnog tržišta i poticano profitom kojim se sve može kupiti i prodati razvilo je svjetsku trgovinu prirodnim resursima pritom zanemarujući⁸ njihovu kvantitetu.

Do sredine osamnaestog stoljeća drvo je osnovni materijal za gorivo, gradnju, taljenje metala i brodogradnju.⁹ Međutim, uslijed prekomjerne i nekontrolirane sječe šuma, počelo se promišljati o odgovornom planskom gospodarenju šumama. Autor Hans Carl von Carlowitz u knjizi *Sylvicultura oeconomica, oder haußwirthliche Nachricht und Naturmäßige Anweisung zur wilden BaumZucht ili Sylvicultura oeconomica (Gospodarska poruka i upute za prirodni uzgoj divljih stabala)* objavljenj 1713. godine prvi puta je definirao pojam potrajnosti ili

⁷ Herceg Nevenko: Okoliš i održivi razvoj, Synopsis d.o.o., Zagreb, 2013., str.259

⁸ Cifrić Ivan: Bioetika i ekologija, Matica Hrvatska Zapresić, Zapresić, 2000., str. 67

⁹ Blewitt John: Razumijevanje održivog razvoja, Naklada Jesenski i Turk, Zagreb, 2017., str. 21

održivo gospodarenje šumama.¹⁰ Potrajnost definiramo kao korištenje šuma i šumskih zemljišta na način i u takvoj mjeri da se održi njihova biološka raznolikost, produktivnost, sposobnost obnavljanja, vitalnost i potencijal te da ispune, sada i u budućnosti, bitne gospodarske, ekološke i socijalne funkcije na lokalnoj i globalnoj razini, a da to ne šteti drugim ekosustavima. Načelo potrajnosti u šumarstvu ostaje jedini pravi primjer održivoga razvoja.¹¹ Načelo potrajnosti odnosno održivosti ne znači da se ograničava uporaba šumskog bogatstva već da se vodi računa o ravnomjernoj i uravnoteženoj sječi stabala.

U Hrvatskoj, kraljevsko hrvatsko vijeće pribralo je mišljenja triju županija te su iznijeli prijedloge carici Mariji Tereziji, 1768. godine.¹² Carica Marija Terezija uvodi načelo potrajnosti ili održivosti objavom 1769. godine Uredbe o šumama¹³, što se može smatrati prvim zakonom o šumama objavljenog na hrvatskom jeziku.

Sve do dvadesetog stoljeća u politici i pravu vladajuća misao bila je osigurati apsolutni suverenitet¹⁴ i teritorijalni integritet neke države. Neograničeni suverenitet i teritorijalni integritet omogućavao je svakoj suverenoj državi neograničeno pravo raspolaganja i korištenja prirodnih dobara na njezinu teritoriju i to onako kako je to htjela i tehnički mogla izvoditi. Pored toga, prirodna dobra i posljedice njezine eksploatacije nisu imale toliko egzistencijalnu važnost za ljudsku vrstu. S druge strane, zajamčeno privatno vlasništvo u građanskom društvu, kao osnova društvenog poretka, jednako je tako osiguravalo privatnim vlasnicima raspolaganje s privatnim dobrima u njihovom posjedu. Glede okoliša, vlasnik prirodnih dobara imao je samostalnost i sva prava u odnosu na druge vlasnike. Vlasnik, kao i država nisu morali nikome polagati račune o tome što čine u okolišu i s njim na svom teritoriju.¹⁵ Ljudska djelatnost i napredak ovisio je o prirodnim resursima, no zasigurno što

¹⁰ Hans Carl von Carlowitz, dostupno na <https://www.sumari.hr/sumlist/201203.pdf#page=60>, preuzeto 11.09.2019.

¹¹ Načelo potrajnosti, dostupno na <https://www.sumari.hr/prosilva/ZagrebackaSkola.pdf>, preuzeto 11.09.2019.

¹² Šumarski list, br.8, Zagreb, 1902., str. 483

¹³ Dio Zakonske uredbe koja se odnosi na skrbnu brigu o šumama glasi: » *Mi Marija Therezija z božjom milošću rimska cesarica udovica, Ugerska, Pemska, Dalmatinska, Horvatska itd. Kraljica apostolska itd. Materinskom prigledbum i osebujno milostivnom skrbljivošćum, koju imamo za hasen, i dobro obcinsko predragoga nam kraljevstva Ugarskoga pretegnuti, i povekšati; vpameti v žele i spoznale jesmo, kulike vrednosti i hasnovitosti je stalno neprestano lugov, gajov, dubrav i loz, vu dobrom i cvetućem stalištu začuvanje, i z deržavanje škodljivo pako suprotivnem načinom, ako zmešano, i prez reda sečeju se, njihovo na nikaj spravljanje i opušćenje. Radi toga znašle jesmo osobujuu potreboću prez v sakoga izpričavanja, dobroga reda vu sečenju i uživanju loz, vu ovo kraljevstvo taki v peljati i početi...*« (dostupno na www.sumari.hr preuzeto 11.09.2019.)

¹⁴ Primjer apsolutnog suvereniteta u zaštiti okoliša je Harmonov teorem (doktrina). Američki ministar pravosuđa presudio je 1895. godine da SAD - e na svom teritoriju ima apsolutno pravo koristiti » svoj « okoliš kako žele, pa nisu odgovori za zagađivanje meksičke obale prljavim vodama rijeke Rio Grande, što nastaju u SAD – u. (Cifrić Ivan: Bioetika i ekologija, Matica Hrvatska Zaprešić, Zaprešić, 2000. , str. 128)

¹⁵ Cifrić Ivan: Bioetika i ekologija, Matica Hrvatska Zaprešić, Zaprešić, 2000., str 127

čovjek nije računao jest da prirodni resursi, poglavito neobnovljivi, neće biti zauvijek dostupni, u količinama koje su potrebne za dostatan razvoj. Nakon što su uočeni prvi ekološki problemi, bilo je potrebno promišljati o alternativnim načinima kako se ne bi ugrozio bitak čovječanstva. Shvatilo se da čovjek mora odgovorno gospodariti » okolišem « jer je i sam dio njega. U suvremenim uvjetima globalizacije nije više moguć apsolutni suverenitet¹⁶ i apsolutni integritet. Djelovanjem tih posljedica i njihovim globalnim širenjem na tlo, more i atmosferu, problem ekološkog suvereniteta i zaštite okoliša postao je relevantna tema svjetske ekološke politike i međudržavnih odnosa.¹⁷

U cilju ostvarivanja održivog razvoja i pitanja koja se odnose na zaštitu okoliša donesena su zajednička i osnovna načela međunarodne politike zaštite okoliša. Načela su sljedeća:¹⁸

- *Načelo prevencije* podrazumijeva procjenu rizika kako bi se izbjegle štetne posljedice na okoliš;
- *Načelo opreza* zahtijeva poduzimanje mjera za sprječavanje i kontrolu mogućih štetnih posljedica već i u slučaju sumnje da takve posljedice mogu nastupiti, iako još uvijek ne postoje sigurni znanstveni dokazi;
- *Načelo onečišćivač plaća* podrazumijeva izvorno da će onečišćivač platiti troškove sprječavanja i nadziranja onečišćenja. Poslije Stockholmske konferencije, to je načelo prošireno na plaćanje troškova za umanjenje onečišćenja te na troškove naknade štete.
- *Načelo zajedničke ili diferencijalne odgovornosti društva* ukazuje na različiti udio razvijenih zemalja i zemalja u razvoju u degradaciji okoliša o čemu treba voditi računa i prilikom definiranja obaveza svake od tih zemalja.

¹⁶ Zagađivanje zraka štetnim plinovima iz grada Trail u Kanadi, što ih je vjetar nosio na teritorij SAD – a. U sporu SAD – Kanada 1938. – 1941. godine presuda je glasila da ni jedna država nema pravo koristiti svoj teritorij tako da plinovi zagađuju teritorij druge države – Smelterova arbitraža (Cifrić Ivan: Bioetika i ekologija, Matica Hrvatska Zapešić, Zapešić, 2000., str. 128)

¹⁷ Cifrić Ivan: Bioetika i ekologija, Matica Hrvatska Zapešić, Zapešić, 2000. str. 127

¹⁸ Črnjar Mladen: Ekonomija i zaštita okoliša, Školska knjiga, Zagreb, Glosa, Rijeka, 1997., str.271

2.2. Paradigma ekonomskog rasta i paradigma održivog razvoja

Pedesetih i šezdesetih godina dvadesetog stoljeća, zabilježen je značajniji ekonomski rast. Temeljni cilj ekonomskog rasta je ostvariti maksimalan profit, veći od konkurencije. Paradigma ekonomskog rasta je izrasla na etici efikasnosti i njenom podupiranju pod svaku cijenu.¹⁹ Uz ekonomski rast podrazumijevao se i ekonomski razvoj, tako da se unatoč različitim teorijskim objašnjenjima nije uspjela uspostaviti kvalitativna razlika između ta dva pojma²⁰ sve do kraja šezdesetih godina dvadesetog stoljeća kada je postalo jasno da ekonomski rast ne znači automatski i jednakost te da rast može imati štetne društvene posljedice kao što su podijeljenost svijeta na razvijeni i nerazvijeni. Potrebno je prevladati prepreke kako bi se ostvario razvoj.

Paradigmu ekonomskog rasta zamijenjuje paradigma novog održivog razvoja koja nastaje kao odgovor na globalne probleme koji zahtijevaju sudjelovanje svih zemalja svijeta u njihovu rješavanju, a koji proizlaze iz ekonomskih, političkih, kulturnih i etničkih diferencijalnih potreba ljudi i profiliraju pogled na svijet - odozdo iz društvene baze, poštujući pritom dugoročne, globalne tendencije, istodobno tih novih i starih razvojnih trendova.²¹ Uzevši u obzir da je temeljna razlika između ekonomskog rasta i razvoja u tome što je ekonomski rast definiran kao rast realnog bruto domaćeg proizvoda u određenom promatranom vremenu i rast realnog bruto domaćeg proizvoda po stanovniku u određenom promatranom vremenu dok je ekonomski razvoj širi pojam koji iskazuje poboljšanja kroz indikatore poput prosječne životne dobi stanovnika, prosječnog trajanja života, institucionalnog razvoja, ekonomskih i političkih sloboda, socijalne pravde, kvalitete života, stabilnog i kvalitetnog okruženja²² javlja se potreba održivog razvoja kao odgovor na svjetska gospodarska zbivanja u dvadesetom stoljeću. Cilj održivog razvoja je postići ravnotežu između ekonomskog rasta i razvoja.

¹⁹ Gospodarski rast – lice i naličje, Dragičević Mirjana, Održivi razvoj – koncepcija gospodarskog razvoja Hrvatske, članak, 1996., preuzeto 17.07.2019.

²⁰ Dragičević Mirjana: Ekonomija i novi razvoj, Alinea, Zagreb, 1996., str. 79

²¹ Dragičević Mirjana: Ekonomija i novi razvoj, Alinea, Zagreb, 1996, str.111

²² Ekonomski razvoj, dostupno na www.efos.unios.hr/regionalna-ekonomija/wp-content/uploads/sites/182/2013/04/Reg.No_1.-O-ekonomskom-razvoju.pdf, preuzeto 16.07.2019.

Tablica 1. Razlika između Paradigme ekonomskog rasta i Paradigme novog razvoja

PARADIGMA EKONOMSKOG RASTA	PARADIGMA NOVOG, ODRŽIVOG RAZVOJA
EKONOMSKI RAST	EKONOMSKI, EKOLOŠKI, POLITIČKI, KULTURNI, ETIČKI, SOCIJALNI RAZVOJ (nova ekonomska strategija – nova etika)
Maksimalne stope rasta BDP – a/maksimalna ekonomska efikasnost:	Maksimum društvenog blagostanja, maksimum ekonomske efikasnosti i humanog razvoja:
IMATI	IMATI I BITI
<ul style="list-style-type: none"> • konkurencija 	<ul style="list-style-type: none"> • suradnja, međuzavisnost (timovi, savezi)
<ul style="list-style-type: none"> • nacionalna korporacija/hijerarhijska piramida 	<ul style="list-style-type: none"> • transnacionalna korporacija (globalne mreže)
<ul style="list-style-type: none"> • centralističko upravljanje i odlučivanje 	<ul style="list-style-type: none"> • vodoravna koordinacija stratejskih odluka
<ul style="list-style-type: none"> • moć temeljena na formalnom autoritetu 	<ul style="list-style-type: none"> • moć temeljena na doprinosu novoj vrijednosti mreže
<ul style="list-style-type: none"> • kontrola vodstva 	<ul style="list-style-type: none"> • vodstvo s vizijom, međusobna odgovornost – povjerenje zaposlenih
<ul style="list-style-type: none"> • trgovina nacionalnim proizvodima, kapitalom... 	<ul style="list-style-type: none"> • trgovina specifičnim problemima, znanjem, informacijama
<ul style="list-style-type: none"> • standardizirana proizvodnja, zaposlenost, obrazovanje 	<ul style="list-style-type: none"> • idejna rješenja, simbol analitičara, konceptualnost, koordinacija, konsolidacija – nova kvaliteta proizvoda, usluga, znanja, zaposlenost, obrazovanje
<ul style="list-style-type: none"> • lojalnost, dužnost 	<ul style="list-style-type: none"> • sloboda, izbor
NACIONALNA DRŽAVA	REGIJA, LOKALNA ZAJEDNICA, NACIONALNA DRŽAVA, uzajamnost nositelja razvoja
<ul style="list-style-type: none"> • nositelj rasta/razvoja 	
STRATEGIJA NACIONALNOG RASTA / RAZVOJA	STRATEGIJA NACIONALNOG RAZVOJA sukladna lokalnim, regionalnim, globalnim razvojnim trendovima
HEGEMONIJA – BLOKOVI	POSTHEGEMONIJA, SVIJET REGIJA
<ul style="list-style-type: none"> • hijerarhija / subordinacija / centri moći, centralizacija • politički ciljevi: vođa – karizma, jednostranački politički sustavi 	<ul style="list-style-type: none"> • međuzavisnost, različitost, kooperacija, autonomija, participacija, decentralizacija • politički ciljevi: demokracija, višestranački sustav i neinstitucionalizirani politički pokreti

Izvor: vlastita izrada autorice prema Dragičević Mirjana: Ekonomija i novi razvoj, Alinea, Zagreb, 1996, str. 116

3. NASTANAK I RAZVOJ KONCEPTA ODRŽIVI RAZVOJ

Nastanku koncepta održivog razvoja prethodio je niz gospodarskih kretanja dvadesetog stoljeća. Međunarodni odnosi obilježeni su napetošću u odnosima između Sjedinjenih Američkih Država i Sovjetskog Saveza, a očitovao se u skupoj i opasnoj utrci u naoružanju, polarizaciji unutrašnje i vanjske politike, podjele svijeta na gospodarske sfere te suparništvo i sukobi u zemljama Trećeg svijeta.²³

Uvidjevši da je potreban zaokret u međunarodnim odnosima nevladine organizacije među prvima upozoravaju i poduzimaju određene akcije u cilju smanjivanja napetosti te ravnotežnog rasta i razvoja s fokusom na dobrobit čovječanstva. Prilikom prvog službenog sastanka 1970. godine, *Rimski klub*²⁴ upozorava da postoje granice ekonomskog rasta koji se temelji na iskorištavanju neobnovljivih prirodnih izvora te da postoje razne vrste onečišćenja tla, rijeka i zraka kao popratnih pojava u proizvodnim procesima i uporabi novih tehnologija.²⁵ Grupa aktivista, 1971. godine započinje svoj prvi prosvjed protiv američkih vojnih ispitivanja na Amchitki, malom vulkanskom otoku, zapadno od Aljaske. Iako su spriječeni, nastavili su djelovati pod imenom *Greenpeace*.²⁶ Iste godine osniva se *Friends of Earth* sačinjena od četiri organizacije iz Francuske, Švedske, Engleske i Sjedinjenih Američkih Država.²⁷ *Friends of Earth* i *Greenpeace* su nevladine organizacije čija namjera je nenasilnim djelovanjem ukazati važnost prirode te promijeniti pogrešan odnos prema prirodi.

Međunarodna unija za očuvanje prirode (*The International Union for Conservation of Nature – IUCN*) je tijelo osnovano nakon Drugog svjetskog rata. Zajedno sa Svjetskim fondom za zaštitu okoliša kasnije Svjetska organizacija za zaštitu prirode (*World Wildlife Fund – WWF*) razvija novo strateško razmišljanje namijenjeno očuvanju životinja i staništa te dobrobit ljudi. Međunarodna unija za očuvanje prirode 1980. godine objavljuje Strategiju za očuvanje svijeta, lansiravši u globalnu javnu sferu novu ideju i potencijalnu buduću praksu

²³ David S. Painter: Hladni rat. Povijest međunarodnih odnosa, Srednja Europa, Zagreb, 2002., str. 11

²⁴ Rimski klub je nevladina organizacija intelektualaca različitih profila koji se zajednički bore za rješavanje gorućih političkih, socijalnih, ekonomskih, tehnoloških i drugih problema koji prelaze nacionalnu razinu. Cilj je konstruktivno djelovanje na kompleksnu mrežu najvažnijih političkih, društvenih, ekonomskih, okolišnih, tehnoloških i kulturoloških problema. (Bačun Dubravka, Matešić Mirjana, Omazić Mislav Ante: Leksikon Održivog razvoja, Hrvatski poslovni savjet za održivi razvoj, 2012., str. 255

²⁵ Herceg Nevenko: Okoliš i održivi razvoj, Synopsis d.o.o., Zagreb, 2013., str. 255

²⁶ Greenpeace, dostupno na www.greenpeace.org/eastasia/about/history/, preuzeto 10.09.2019.

²⁷ Friend of Earth, dostupno na www.foei.org/about-foei/history preuzeto 10.09.2019.

održivog razvoja. U strategiji tvrdi da će se odnos čovječanstva i biosfere nastaviti kvariti sve dok se ne uspostavi novi međunarodni ekonomski poredak i nova etika zaštite okoliša.²⁸

Iako se prvotno potencijalna praksa održivog razvoja razvila na inicijativu nevladinih organizacija s ciljem očuvanja okoliša i zaštite prirode, tijekom vremena ideja održivog razvoja prerasla je u proces akcija i izdanim mjerama s ciljem ispunjavanja temeljnog zadatka sadašnjost, postizanje održivog i uravnoteženog razvoja. Od 1972. godine do danas održale su se brojne Međunarodne konferencije s Ujedinjenim narodima na čelu, a koje su iznjedrile niz ciljeva i mjera čija su nastojanja usmjerena u postizanje ravnoteže između ekonomskog, društvenog i okolišnog učinka u cilju postizanja dobrobiti čovječanstva.

3.1. Stockholmska konferencija

Konferencija Ujedinjenih naroda o okolišu održala se 1972. godine u Stockholmu, Švedska, a javlja se nastavno na potrebu podizanja čovjekove svijesti o nužnoj potrebi očuvanja i zaštite okoliša. Na Konferenciji je usvojena Stockholmska deklaracija o čovjekovom okolišu koja čini dvadesetšest načela očuvanja i poboljšana okoliša, čime je postavljen temelj održivom razvoju. Osniva se Program Ujedinjenih naroda za okoliš (*UNEP – United Nations Environment Programme*). Program u sustavu Ujedinjenih naroda, *UNEP* kroz rad s mnogobrojnim partnerima kao što su tijela Ujedinjenih naroda, međunarodne organizacije, vlade, nevladine organizacije, poslovni sektor, industrija, mediji i civilno društvo, sudjeluje u zaštiti okoliša te razvija i provodi politiku zaštite okoliša na regionalnoj i globalnoj razini.²⁹

²⁸ Blewitt John: Razumijevanje održivog razvoja, Naklada Jesenski i Turk, Zagreb, 2017., str 24

²⁹ UNEP, dostupno na <https://mzoe.gov.hr/o-ministarstvu-1065/djelokrug-4925/medjunarodna-suradnja/unep-program-ujedinjenih-naroda-za-okolis/1134> preuzeto 13.09.2019.

3.2. Bečka konvencija o zaštiti ozonskog omotača i Montrealski protokol o tvarima koje oštećuju ozonski omotač

Osamdesetih godina dvadesetog stoljeća prvi puta je primjećena »Ozonska rupa«, a utvrđeno je da su uzroci njenog nastanka fizikalno-kemijski procesi, u kojima atomi klora i broma iz plinovitih freona i halona cijepaju molekule ozona.³⁰

Konvencija o zaštiti ozonskog omotača donesena je 1985. godine u Beču. Ugovorne strane obvezuju se da će istraživati i surađivati izravno ili preko nadležnih međunarodnih tijela u znanstvenom i istraživačkom utvrđivanju fizikalnih i kemijskih procesa koji mogu utjecati na ozonski omotač³¹ te koje posljedice donose promjene ozonskog omotača.

U cilju smanjenja emisije tvari koje oštećuju ozonski omotač, u kanadskom gradu Montreal, 1987. godine potpisan je Montrealski protokol.

3.3. Svjetska komisija za okoliš i razvoj (Brundtlandova komisija)

Svjetska komisija za okoliš i razvoj (*World Commission on Environment and Development – WCED*) je osnovana 1983. godine od strane Ujedinjenih naroda. Komisija je osnovana kako bi istražila brojne pokazatelje » ubrzane degradacije ljudskog okoliša i prirodnih resursa i posljedicama degradacije na ekonomski i društveni razvoj«. ³² Pod predsjedavanjem norveške premijerke Gro Harlem Brundtland, 1987. godine Komisija podnosi Izvještaj pod nazivom *Naša zajednička budućnost* (*Our Common Future*) gdje upozorava na svjetske probleme stanovništva i ljudskih resursa, sigurnost prehrane, probleme ekosustava kao izvora razvoja, izvore energije, industrijsku i drugu proizvodnju koja treba proizvesti više koristeći manje resursa te urbane izazove.³³ Izvješće aplicira važnost sadašnjosti u korist budućnosti gdje rast i razvoj nikako se ne smije realizirati na štetu budućih generacija.

³⁰ Ozonska rupa, dostupno na www.hzjz.hr/sluzba-zdravstvena-ekologija/svjetski-dan-ozona/ preuzeto 10.09.2019.

³¹ Črnjar Mladen: Ekonomija i zaštita okoliša, Školska knjiga, Zagreb, Glosa, Rijeka, 1997., str. 279

³² Brundtlandova komisija, dostupno na www.dop.hr/?p=681 preuzeto 21.11.2019.

³³ Dragičević Mirjana: Ekonomija i novi razvoj, Alinea, Zagreb, 1996., str. 88

3.4. Konferencija u Rio de Janeiru

Izvještaj *Naša zajednička budućnost*, Brundtlandine komisije, pridonio je Konferenciji Ujedinjenih naroda o okoliš i razvoju, neformalno, prvi *Summit o Zemlji*, 1992. godine u Rio de Janeiro, Brazila, a čija tema je bila održivi razvoj.

Na Konferenciji su donesene *Deklaracija o okolišu i razvoju*, *Okvirna konvenciju o promjeni klime*, *Konvencija o biološkoj raznolikosti*, pravno neobavezujuća izjava o načelima šumarstva i *Program za 21. stoljeće (Agenda 21)*.³⁴

Deklaracija o okolišu i razvoju (Deklaracija iz Rija) sadrži dvadesetsedam načela koja definiraju prava ljudi na razvoj i obaveze u očuvanju zajedničkog okoliša te obaveze države u postizanju održivog razvoja, uzimajući u obzir cjelovitost i međuovisnost planeta Zemlje.³⁵

Okvirna konvencija o promjeni klime (UNFCCC – the United Nations Framework Convention on Climate Change) je glavni međunarodni sporazum o klimatskoj politici.³⁶ Cilj je uspostaviti ravnotežu i stabilnost emisije stakleničkih plinova u atmosferu na razini koja neće narušavati klimatski sustav.

Cilj *Konvencije o biološkoj raznolikosti* je očuvanje biološke raznolikosti odnosno živih bića na Zemlji, održivo korištenje komponenti biološke raznolikosti te poštena i pravična podjela dobiti koja proizlazi iz korištenja genetskih izvora.

Program za 21. stoljeće (Agenda 21) je dokument čije je zadatak usmjeravanje dionika društva na održivo i brižno gospodarenje okolišem. Program obuhvaća ciljeve, potrebne mjere i osnove djelovanja u četrdeset poglavlja, podijeljena u četiri dijela.³⁷

³⁴ Blewitt John: Razumijevanje održivog razvoja, Naklada Jesenski i Turk, Zagreb, 2017., str 26

³⁵ Održivi razvoj, dostupno na www.odraz.hr/media/21831/odrzivi_razvoj.pdf, preuzeto 17.07.2019.

³⁶ Međunarodni sporazum o klimatskim promjenama, dostupno na <https://www.consilium.europa.eu/hr/policies/climate-change/international-agreements-climate-action/>, preuzeto 17.07.2019.

³⁷ Bačun Dubravka, Matešić Mirjana, Omazić Mislav Ante: Leksikon Održivog razvoja, Hrvatski poslovni savjet za održivi razvoj, 2012., str. 240

Tablica 2. Program za 21. stoljeće - Agenda 21

AGENDA 21	
1.	<ul style="list-style-type: none"> • međunarodna suradnja • borba protiv siromaštva • promjene porošačkog obrasca • populacijske dinamike • zdravlje • razvoj naselja
2.	<ul style="list-style-type: none"> • gospodarenje resursima: atmosfera, tlo, šume, dezertifikacija, rudarenje, poljoprivreda, raznolikost vrsta, voda, kemikalije, zbrinjavanje otpada
3.	<ul style="list-style-type: none"> • uloga važnijih društvenih skupina (žene, mladi i djeca) • organizacija civilnog društva, komune • posloprimci i sindikati • poljoprivrednici • privatnici • znanost i tehnika
4.	<ul style="list-style-type: none"> • preporuke za promjene: financiranja, razvoj tehnologije, znanost, obrazovanje, pravni instrumenti, međunarodne institucije i pronalaženje odluka

Izvor: Vlastita izrada autorice prema Bačun Dubravka, Matešić Mirjana, Omazić Mislav

Ante: Leksikon Održivog razvoja, Hrvatski poslovni savjet za održivi razvoj, 2012., str. 240

3.5. Kyoto protokol – Kyoto 1

Okvirna konvencija o promjeni klime dobila je svoju detaljnu razradu Kyoto protokolom donesenim 1997. godine u japanskom gradu Kyoto. Protokol utvrđuje da industrijalizirane zemlje u razdoblju od 2008. do 2012. godine moraju smanjiti ispuštanje stakleničkih plinova za pet posto u odnosu na vrijednosti izmjerene 1990. godine. Smanjenje se odnosi na šest stakleničkih plinova: Ugljikov dioksid (CO₂), Metan (CH₄), Dušikov oksid (N₂O), fluorougljikovodici (HFC), perfluorugljici (PFC) i Sumporov heksafluorid (SF₆).³⁸ Glavni nedostatak Kyoto protokola je nepristupanje Sjedinjenih Američkih Država te Kine i Indije. Protokol iz Kyota stupio je na snagu 16. veljače 2005.

3.6. Milenijska deklaracija

Milenijsko zasjedanje Opće skupštine Ujedinjenih naroda održano je u sjedištu Ujedinjenih naroda u New Yorku, 2000. godine. Na zasjedanju je usvojena Milenijska deklaracija. Tim dokumentom utvrđuju se ciljevi razvoja na područjima koja su od interesa za cjelokupnu međunarodnu zajednicu te aktivnosti koje trebaju pridonijeti njenom ostvarivanju. Deklaracija daje potporu i načelu održivog razvoja koji postaje ključni element u osiguravanju održivosti okoliša – jednog od ukupno osam Milenijskih razvojnih ciljeva koje su se države članice Ujedinjenih naroda obavezale da će ih ostvariti do 2015. godine.³⁹

³⁸ Ciljevi za prvo obvezujuće razdoblje Kyoto protokola, dostupna na <https://unfccc.int/process-and-meetings/the-kyoto-protocol/what-is-the-kyoto-protocol/kyoto-protocol-targets-for-the-first-commitment-period>, preuzeto 18.07.2019.

³⁹ Bilas Vlatko, Franc Sanja, Ostojić Rajko: Višedimenzionalost održivog razvoja, Udžbenici Sveučilišta u Zagrebu, Notitia d.o.o., 2017., str. 58

Tablica 3. Milenijski razvojni ciljevi

MILENIJSKI RAZVOJNI CILJEVI	
1.	iskorjenjivanje ekstremnog siromaštva i gladi;
2.	postizanje općeg primarnog obrazovanja;
3.	promicanje ravnopravnosti spolova i osnaživanje žena;
4.	smanjivanje mortaliteta djece;
5.	poboljšanje zdravlja majki;
6.	borba s HIV – om / AIDS – om, malarijom i drugim bolestima;
7.	osiguravanje održivosti okoliša;
8.	uspostavljanje globalnog partnerstva za razvoj.

Izvor: Vlastita izrada autorice prema Bilas Vlatko, Franc Sanja, Ostojić Rajko: Višedimenzionalost održivog razvoja, Udžbenici Sveučilišta u Zagrebu, Notitia d.o.o.2017., str. 58

3.7. Svjetski skup na vrhu o održivom razvoju u Johannesburgu (Rio 10 +)

Načelo održivog razvoja dobiva snažnu političku podršku na Svjetskom sastanku o održivom razvoju, poznat pod nazivom Rio 10+, koji se održao 2002. godine u južnoafričkom gradu Johannesburgu. Cilj Skupa na vrhu bio je učiniti desetogodišnji pregled od Konferencije o okolišu i razvoju Ujedinjenih naroda, koja se održala 1992. godine u Rio, do danas te ojačati globalnu obavezu prema održivom razvoju, uvažavajući tehnološki napredak i nove izazove »svjetskog gospodarskog poretka«.⁴⁰

Na sastanku su usvojena dva dokumenta, *Deklaracija iz Johannesburga* i *Lokalni plan za 21. stoljeće*.

⁴⁰ Izvješće o UN Svjetskom skupu na vrhu o održivom razvoju u Johannesburgu, dostupno na www.mvep.hr/print.aspx?id=18&itemId=0, preuzeto 19.07.2019.

Deklaracijom iz Johannesburga ukazuje na dosad učinjeno od Rija do Johannesburga, upozorava na aktualne izazove, izražava predanost održivom razvoju, naglašava važnost multilaterale te nužnost djelovanja. *Lokalni plan za 21. stoljeće (Local Agenda 21)* kao nastavak ciljeva i zadataka iz Rija, teži usklađivanju lokalnog gospodarskog i društvenog razvitka s trajnim očuvanjem zdravog životnog okoliša ne samo na lokalnoj razini, nego predstavlja i temelj za takav način života na regionalnoj i globalnoj razini. Predstavlja proces u kojem mjesne uprave, u partnerskom odnosu sa svim sektorima lokalne zajednice, rade na izradi akcijskih planova za provedbu ideja održivog razvoja na lokalnoj razini.⁴¹

3.8. Konferencija o klimatskim promjenama u Kopenhagenu

Konferencija o klimatskim promjenama u Kopenhagenu, Danska, održala se 2009. godine. Na Konferenciji se trebalo odlučiti o sporazumu koji bi naslijedio sporazum iz Kyota, no iz kompliciranih pregovora koji su često zapadali u »slijepu ulicu« nije proizišao nikakav pravno obavezujući ugovor...Izaslanici se jesu usuglasili oko toga da se globalno zagrijavanje ne bi smjelo povećati za više od dva °C, ali nisu definirali stvarne ciljeve za smanjenje štetnih emisija.

3.9. Konferencija u Cancunu

Konferencija u Cancunu, Meksiko održala se 2010. godine s ciljem osiguravanja nastavka pregovora pod Okvirnom konvencijom Ujedinjenih naroda o promjeni klime i uspostava pravno obvezujućeg dokumenta na međunarodnoj razini nakon 2012. godine. Postignuta je suglasnost oko pokretanja Zelenog klimatskog fonda za pomoć zemljama u razvoju pri čemu bi se podupirale projekti, programi i druge aktivnosti.⁴²

⁴¹ Herceg Nevenko: Okoliš i održivi razvoj, Synopsis d.o.o., Zagreb, 2013., str. 257

⁴² Konferencija u Cancunu, dostupno na <https://unfccc.int/sites/default/files/resource/docs/2010/cop16/eng/07a01.pdf>, preuzeto 19.07.2019.

3.10. Konferencija u Durbanu

Konferencija Ujedinjenih naroda o klimatskim promjenama, održala se u Durbanu, Južna Afrika 2011. godine. Konferencija poznata pod nazivom »*Durbanska platforma*«, predstavlja prekretnicu po pitanju klimatskih promjena. Vlade su jasno iskazale potrebu izrade nacrtu pravnog sporazuma koji bi se bavio klimatskim promjenama nakon 2020. godine gdje bi se zajedničkim snagama borili protiv klimatskih promjena. Sve Vlade su se obvezale na sveobuhvatan plan koji bi pomogao da se s vremenom postigne temeljni cilj Okvirne konvencije o klimatskim promjenama, a to je stabilizirati koncentracije stakleničkih plinova u atmosferi na razinu koja neće ugrožavati klimatski sustav, a pritom u isto vrijeme će podržati održivi razvoj. Na Konferenciji je dogovoreno nastavak Kyoto protokola kroz drugo obvezujuće razdoblje (2013. – 2020.) prema kojem se razvijene zemlje obvezuju na smanjenje emisije stakleničkih plinova. Zaključili su da je potrebno revidirati postojeće globalno stanje kako bi se suočili s klimatskim izazovima.⁴³

3.11. Konferencija u Dohi

Konferencija Ujedinjenih naroda o klimatskim promjenama održala se u Dohi, Katar 2012. godine gdje su stranke Kyotskog protokola uz Okvirnu konvenciju Ujedinjenih naroda o promjeni klime usvojile izmjenu iz Dohe Kyotskog protokola uz Okvirnu konvenciju Ujedinjenih naroda o promjeni klime. Izmjenom iz Dohe uspostavlja se drugo obvezujuće razdoblje Kyotskog protokola koje je počelo 1. siječnja 2013. godine, a završava 31. prosinca 2020. godine s pravno obvezujućim obvezama smanjenja emisija. Prema Izmjeni iz Dohe, Europska unija, njezine države članice i Island obvezuju se ograničiti svoje prosječne godišnje emisije stakleničkih plinova u razdoblju od 2013. do 2020. godine na osamdeset posto svojih emisija u odnosu na bazu 1990. godinu. Globalni doseg ciljeva smanjenja emisije ugljikovog dioksida ograničen je na petnaest posto zbog nesudjelovanja Japana, Rusije, Kanade i

⁴³ Konferencija u Durbanu, dostupno na <https://unfccc.int/process/conferences/the-big-picture/milestones/outcomes-of-the-durban-conference>, preuzeto 19.07.2019.

Sjedinjenih Američkih Država i zbog toga što su Kina, Indije i Brazil još u Kyotu kategorizirane kao zemlje u razvoju pa nisu potpadale pod te ciljeve.⁴⁴

3.12. Konferencija u Rio de Janeiru (Rio 20 +)

Konferencija Ujedinjeni naroda o održivom razvoju (Rio 20+) održala se u Rio de Janeiru, Brazil, 2012. godine, pri čemu je donesen zaključni dokument » *Budućnost koju želimo* «. Na Konferenciji Rio 20 + sastali su se svjetski čelnici, zajedno s tisućama sudionika iz privatnog sektora, nevladinih organizacija i drugih skupina, kako bi zajedno oblikovali rješenja za smanjenje siromaštva, poboljšanja socijalne pravednosti i osigurali zaštitu okoliša.⁴⁵ Odlučeno je da će neposredan budući zadatak biti izrada niza ciljeva održivog razvoja (*Sustainable Development Goals, SDGs*) koji bi zamijenili Milenijske ciljeve (*Millennium Development Goals, MDGs*).⁴⁶

3.13. Promijenimo naš svijet – Agenda 2030 za održivi razvoj

Nakon tri godine pregovora, u rujnu 2015. godine u New Yorku, na sastanku Ujedinjenih naroda o održivom razvoju usvojen je Okvir za održivi razvoj nakon 2015. godine koji je utvrđen novim Ciljevima održivog razvoja (*Agenda 2030*). Time su Milenijski ciljevi razvoja koji su trebali biti ispunjeni do 2015. godine zamijenjuju s Ciljevima održivog razvoja. *Agenda 2030* nastojat će se graditi na temeljima Milenijskih ciljeva razvoja i završiti ono što nije ostvareno osobito glede ljudskih prava, ravnopravnosti spolova i osnaživanja žena i djevojaka.⁴⁷ Programom održivog razvoja do 2030. godine odgovara se na globalne izazove radom na iskorjenjivanju siromaštva, kako i radom na ekonomskim, socijalnim i okolišnim dimenzijama održivog razvoja na sveobuhvatan način. Novih sedamnaest ciljeva i stošezdesetdevet povezanih podciljeva obuhvaćaju ključna područja

⁴⁴ Blewitt John: Razumijevanje održivog razvoja, Naklada Jesenski i Turk, Zagreb, 2017., str. 31

⁴⁵ Bilas Vlatko, Franc Sanja, Ostojić Rajko: Višedimenzionalost održivog razvoja, Udžbenici Sveučilišta u Zagrebu, Notitia d.o.o., 2017., str. 58

⁴⁶ Blewitt John: Razumijevanje održivog razvoja, Naklada Jesenski i Turk, Zagreb, 2017., str. 32

⁴⁷ Bilas Vlatko, Franc Sanja, Ostojić Rajko: Višedimenzionalost održivog razvoja, Udžbenici Sveučilišta u Zagrebu, Notitia d.o.o., 2017., str. 59

poput siromaštva, ljudskih prava, nejednakosti, prehrambene sigurnosti, zdravlja, održive potrošnje i proizvodnje, rasta, zapošljavanja, infrastrukture, održivog upravljanja prirodnim resursima, oceanima, klimatskim promjenama i ravnopravnosti spolova.⁴⁸

Tablica 4. Ciljevi održivog razvoja – Agenda 2030

CILJEVI ODRŽIVOG RAZVOJA – AGENDA 2030
1. Iskorijeniti sve oblike siromaštva svuda u svijetu
2. Iskorijeniti glad, postići sigurnost hrane i poboljšanu ishranu te promicati održivu poljoprivredu
3. Osigurati zdrav život promicati blagostanje za ljude svih generacija
4. Osigurati uključivo i pravedno kvalitetno obrazovanje te promicati mogućnosti cjeloživotnog učenja za sve
5. Postići rodnu ravnopravnost i osnažiti sve žene i djevojčice
6. Osigurati pristup pitkoj vodi za sve, održivo upravljati vodama te osigurati higijenske uvjete za sve
7. Osigurati pristup pouzdanoj, održivoj, suvremenoj energiji po pristupačnim cijenama za sve
8. Promicati kontinuiran, uključiv i održiv gospodarski rast, punu i produktivnu zaposlenost i dostojanstven rad za sve
9. Izgraditi prilagodljivu infrastrukturu, promicati uključivu i održivu industrijalizaciju i poticati inovativnost
10. Smanjiti nejednakosti unutar i između država
11. Učiniti gradove i naselja uključivim, sigurnim, prilagodljivim i održivim
12. Osigurati održive oblike potrošnje i proizvodnje
13. Poduzeti hitna djelovanja u borbi protiv klimatskih promjena i njihovih posljedica
14. Očuvati i održivo koristiti oceane, mora i morske resurse za održivi razvoj
15. Očuvati, ponovno uspostaviti i promicati održivo korištenje kopnenih ekosustava, održivo upravljati šumama, suzbiti dezertifikaciju, zaustaviti degradaciju tla te spriječiti uništavanje biološke raznolikosti
16. Promicati, u svrhu održivog razvoja, miroljubiva i uključiva društva, osigurati pristup pravosuđu za sve i izgraditi učinkovite, odgovorne i uključive institucije na svim razinama
17. Ojačati načine provedbe te učvrstiti globalno partnerstvo za održivi razvoj

Izvor: Vlastita izrada autorice prema Promijenimo naš svijet: Agenda 2030 za održivi razvoj, dostupno na www.mvep.hr, preuzeto 20.07.2019.

⁴⁸ Program održivog razvoja do 2030., dostupno na www.consilium.europa.eu/hr/press/press-releases/2017/06/20/agenda-sustainable-development/, preuzeto 20.07.2019.

3.14. Globalni ugovor Ujedinjenih naroda (UN Global Compact)

Nakon zasjedanja Skupštine Ujedinjenih naroda u rujnu 2015. godine, i usvajanja Programa za održivi razvoj, odgovorno poslovanje postalo je imperativ za sve tvrtke.⁴⁹

Godine 2000. na inicijativu generalnog tajnika Ujedinjenih naroda Kofi Annan pokrenut je Globalni sporazum Ujedinjenih naroda (*UN Global Compact*) čiji je temeljni cilj usklađivanje poslovanja i strategije tvrtki s deset univerzalnih principa u oblasti ljudskih prava, rada, okoliša i borbe protiv korupcije. Vođenje i podržavanje međunarodnih poslovnih organizacija s ciljem dostizanja ciljeva i vrijednosti Ujedinjenih naroda kroz društveno odgovorno poslovanje. *UN Global Compact* najveća je svjetska inicijativa koja okuplja preko trinaest tisuća članica u stošezdeset zemalja i više od sedamdeset lokalnih mreža diljem svijeta, a čija je inicijativa utemeljena na promicanju održivog razvoja i korporativne održivosti.⁵⁰ Tvrtke članice i potpisnice ovog Globalnog sporazuma dužne su poslovati poštujući Deset načela *UN Global Compact* koja uzimaju u obzir temeljne odgovornosti poslovanja u području ljudskih prava, rada, okoliša i borbe protiv korupcije, a koja se temelji na međunarodno prihvaćenim deklaracijama i konvencijama Ujedinjenih naroda.⁵¹ Deset načela su univerzalni okvir za odgovorno i održivo poslovanje usmjereno prema praksama koje osiguravaju da se financijska dobit ne generira na uštrb ljudi, društva ili okoliša. Načela su proizašla su iz Opće deklaracije o ljudskim pravima, Deklaracije Međunarodne organizacije rada o temeljnim načelima i pravima na radu, Deklaracije iz Rija o okolišu i razvoju i Konvencije Ujedinjenih naroda protiv korupcije. Ugradnjom Načela u strategije, politike i procedure te uspostavljanjem kulture integriteta, tvrtke ne samo da podupiru svoje osnovne odgovornosti prema ljudima i planetu, već i osiguravaju korporativnu održivost i dugoročni uspjeh.⁵²

⁴⁹ Ciljevi održivog razvoja, www.hup.hr/ciljevi-odrzivog-razvoja-2030.aspx, preuzeto 27.07.2019.

⁵⁰ UN Global Compact, www.unglobalcompact.org/news/4460-07-23-2019/, preuzeto 27.07.2019.

⁵¹ UN Global Compact, <https://www.hup.hr/global-compact-hrvatska.aspx>, preuzeto 27.07.2019.

⁵² Deset načela UN Global Compact, <https://www.hup.hr/program-rada-13.aspx>, preuzeto 27.07.2019.

Tablica 5. Deset Načela UN Global Compact

LJUDSKA PRAVA	RAD	OKOLIŠ	BORBA PROTIV KORUPCIJE
Načelo 1.	Načelo 3.	Načelo 7.	Načelo 10.
Poslovne organizacije bi trebale podupirati i poštivati zaštitu međunarodno priznatih ljudskih prava	Poslovne organizacije trebale bi podržavati slobodu udruživanja i stvarno priznavanje prava na kolektivno pregovaranje	Od poslovnih organizacija se zahtjeva da podrže pristup predostrožnosti kako bi odgovorile izazovima na području okoliša	Poslovne organizacije trebaju raditi na suzbijanju korupcije u svim oblicima uključujući iznude i podmićivanje
Načelo 2.	Načelo 4.	Načelo 8.	
Osigurati da se ne sudjeluje u kršenju ljudskih prava	Uklanjanje svih oblika prisilnog i obaveznog rada	pokrenuti inicijative za promicanje veće odgovornosti prema okolišu	
	Načelo 5.	Načelo 9.	
	Stvarno ukidanje dječjeg rada	Poticati razvoj i širenje ekološki prihvatljivih tehnologija	
	Načelo 6.		
	Ukidanje diskriminacije u pogledu zapošljavanja i zanimanja		

Izvor: Vlastita izrada autorice prema www.unido.org, preuzeto 27.07.2019.

3.15. Konferencija u Parizu

Konferencija Ujedinjenih naroda o klimatskim promjenama održala je zasjedanje Okvirne konvencije Ujedinjenih naroda o promjeni klime i sastanka stranaka Kyotskog protokola u Parizu, 2015. godine. Konferencija je rezultirala novim globalnim sporazumom o klimatskim promjenama, a glavni detalji sporazuma su sljedeći:⁵³

- Vlade su postignule dogovor da će porast prosječne svjetske temperature zadržati na razini manjoj od dva °C u usporedbi s predindustrijskim razinama te da će ulagati napore da se taj porast ograniči na jedan i pol °C.
- Prije Pariške konferencije i za vrijeme njezina trajanja zemlje su podnijele sveobuhvatne nacionalne planove klimatskog djelovanja za smanjivanja emisija.
- Vlade su se složile da će svakih pet godina obavještavati o svojim doprinosima za postavljanje ambicioznijih ciljeva.
- Vlade su prihvatile da će se međusobno izvještavati uključujući i javnosti, o tome kako napreduju u provedbi svojih ciljeva kako bi se osigurala transparentnost i nadzor
- Europska unija i ostale razvijene zemlje i dalje će financirati borbu protiv klimatskih promjena kako bi zemljama pomogle da smanje emisije i izgrade otpornost na učinke klimatskih promjena.

3.16. Međunarodne aktivnosti nakon Pariškog sporazuma

Nakon Konferencije u Parizu i sklopljenog Pariškog sporazuma uslijedila je Konferencija u Marakešu (Maroko) održana 2016. godine. Na Konferenciji stranaka Okvirne konvencije Ujedinjenih naroda o promjeni klime najavljeno je puno provođenje Pariškog sporazuma te ističu » iznimni zamah u borbi protiv klimatskih promjena diljem svijeta «.⁵⁴

Godinu dana poslije Konferencije u Marakešu, održala se Konferencija stranaka Okvirne konvencije Ujedinjenih naroda o promjeni klime u Bonnu (Njemačka) pod

⁵³ Pariška konferencija UN – a o klimatskim promjenama, dostupno na www.consilium.europa.eu/hr/meetings/international-summit/2015/11/30-12/, preuzeto 20.07.2019.

⁵⁴ Vodič kroz pregovore o klimatskim promjenama, dostupno na www.europarl.europa.eu/infographic/climate-negotiations-timeline/index_hr.html#event-2016-11-07, preuzeto 20.07.2019.

predsjedavanjem otočne države Fidži. Znakovito je da su po prvi puta pravo glasa dobili gradovi i općine, predstavnici industrije te nevladine organizacije. Nakon konzultacija najavljena je implementacija *Talanoa dijaloa*, participativni proces koji omogućuje strankama i nevladinim organizacijama da podjele iskustva te prezentiraju najbolju praksu. Cilj je ubrzano podizanje ambicija država stranaka što se tiče zasebnih nacionalnih doprinosa u ograničavanju povećanja globalne prosječne temperature na jedan i pol °C.⁵⁵

U poljskom gradu Katowice, 2018. održala se Konferencija stranaka Okvirne konvencije Ujedinjenih naroda o promjeni klime. Prihvaćen je niz mjera pod nazivom » *Katawice klimatski paket* « čiji je smjer rada transparentnost i promicanje povjerenja u borbi protiv klimatskih promjena te definira pravila svjetske klimatske politike. Njime se utvrđuju pravila na koji će način zemlje izvještavati o svojim nacionalnim planovima što uključuje smanjenje emisije stakleničkih plinova. Značajno postignuće Konferencije je dogovor da će zemlje zajednički ocijeniti učinkovitost borbe protiv klimatskih promjena 2023. godine prateći razvoj tehnologije. Na Konferenciji se posebno istaknuo privatni sektor pridruživši se pokretnu kako bi uskladili svoju poslovnu praksu s ciljevima Pariškog sporazuma.⁵⁶

⁵⁵ Svjetska klimatska konferencija u Bonnu dostupno na www.ekovjesnik.hr/clanak/226/donosimo-zakljucke-s-nedavno-zavrsene-konferencije-o-promjeni-klime, preuzeto 21.07.2019.

⁵⁶ Svjetska klimatska konferencija o Bonnu, dostupno na <https://news.un.org/en/story/2018/12/1028681>, preuzeto 21.07.2019

4. EUROPSKA UNIJA I ODRŽIVI RAZVOJ

Razvojni principi Europske unije temelje se na osnovnim odrednicama održivog razvoja, a to je ravnoteža gospodarskog i društvenog rasta uz brigu o svim aspektima okoliša s posebnim naglaskom na štednji resursa i zaštiti klime.⁵⁷ Ključnim dokumentima postavlja se potreba očuvanja, zaštite i poboljšanja okoliša te promicanje održivog razvoja kao temeljnog cilja.

4.1. Akcijski programi o okolišu

Nakon prve konferencije Ujedinjenih naroda koja je održana u Stockholmu 1972. godine, Europska zajednica je usvojila svoj prvi od ukupno sedam Akcijskih programa vezanih za okoliš (1973. – 1976.), te postavila načela i prioritete koji će u budućnosti voditi politiku koja je vezana za okoliš. Drugi Akcijski program vezan za okoliš (1977. – 1981.) uslijedio je nakon prvog i bio je više vezan za pristup problemu okoliša i ciljeve, te je obuhvaćao veći raspon problema s kojima se treba baviti. Prvi i drugi Akcijski programi vezani za okoliš postavili su detaljne liste akcija koje treba provesti kako bi se u većoj mjeri kontroliralo probleme zagađenja. Nabrojano je jedanaest načela i prioriteta vezanih za politiku zagađenja koji su ostali na snazi i u kasnijim akcijskim programima. Treći Akcijski program vezan za okoliš (1982. -1986.) usvojen je 1982. godine i njime se pokušalo napraviti sveobuhvatnu strategiju za zaštitu okoliša i prirodnih resursa u Europskoj zajednici. Taj program je prebacio naglasak s kontrole zagađenja na zaštitu od zagađenja i proširio koncept zaštite okoliša te je uključio i planiranje korištenja zemljišta i integraciju okoliša u ostale politike Europske unije. Četvrti Akcijski program vezan za okoliš (1987. -1992.) dao je novo značenje obvezama vezanim za integraciju dimenzije okoliša u ostale politike zajednice naglašavajući četiri područja aktivnosti, a to su efikasna provedba zakonodavstva zajednice, Uredba o svim utjecajima tvari i izvora zagađenja na okoliš, povećanje pristupa javnosti, širenje informacija i stvaranje poslova. To je bila inicijalna ideja za stratešku preorijentaciju politike okoliša u Europskoj zajednici. Strateška preorijentacija koja se mogla vidjeti na kraju četvrtog akcijskog programa formulirana je u petom Akcijskom programu (1993. -2000.)

⁵⁷ Matešić Mirjana: Strategija održivog razvoja: krovni razvojni dokument RH, Soc.ekol.Zagreb, Vol.17, članak (2008., No. 4, preuzeto 25.07.2019.)

vezanom za okoliš. Opći pristup i strategija petog Akcijskog programa su se razlikovali od prethodnih programa. Program » *Prema održivosti* « je postavio dugoročne ciljeve i više se usredotočio na globalni pristup. Priprema politike na razini Europske unije postala je više participativna te je pozivala nevladine organizacije na sudjelovanje i dala im ulogu u vijećima. Šesti Akcijski program o okolišu odluka je Europskog parlamenta i Vijeća, te je usvojen 22. srpnja 2002. godine. Postavlja okvir za stvaranje politike o okolišu u Europskoj uniji za razdoblje od 2002. – 2012. godine i naglašava akcije koje treba provesti da bi se postigli ciljevi. Šesti Akcijski program o okolišu definira četiri prioritetna područja: klimatske promjene, prirodu i biološku raznolikost, okoliš i zdravlje te prirodne resurse i otpad. Šesti Akcijski program o okolišu promovira potpunu integraciju zahtjeva o zaštiti okoliša u sve politike Zajednice i akcije, te pruža Strategiju o održivom razvoju Zajednice s komponentom vezanom za okoliš.⁵⁸ Sedmi Akcijski program djelovanja za okoliš (2013. – 2020.) pod nazivom » *Živjeti dobro unutar granica našeg planeta* « dogovoreno je da će uz istovremeno poštivanje prirodnih granica Zemlje, povećati svoj trud u zaštiti prirodnog kapitala te potaknuti rad s niskim emisijama ugljičnog dioksida (CO₂), razvoj tehnologije i inovacije te zaštiti zdravlje i blagostanje svojih građana.⁵⁹

4.1. Ugovor iz Amsterdama

Ugovor iz Amsterdama je potpisan 1997. godine, a stupio je na snagu 1999. godine. Ugovorom su postavljeni ciljevi Europske unije čiji je temeljni zadatak promicanje održivog razvoja. Ciljevi se odnose na promicanje gospodarskog i socijalnog napretka i visoki stupanj zaposlenosti te postizanje uravnoteženog održivog razvoja stvaranjem područja bez unutarnjih granica, jačanjem ekonomske i socijalne kohezije te uspostava ekonomske i monetarne unije.⁶⁰ Ugovorom je uvedena obaveza prema kojoj zaštita okoliša mora postati sastavnim dijelom svih sektorskih politika Europske unije u svrhu promicanja održivog razvoja.⁶¹

⁵⁸ Povijest EU zakonodavstva vezano uz okoliš, dostupno na www.hiz.hr/ictrain/hr/trainings/01/01.html, preuzeto 01.08.2019.

⁵⁹ Sedmi Akcijski program EU, dostupno na <https://ec.europa.eu/environment/pubs/pdf/factsheets/7eap/hr.pdf>, preuzeto 01.08.2019.

⁶⁰ Ugovor iz Amsterdama, dostupno na www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2019-01-18/080309/5_17_UGOVOR_IZ_AMSTERDAMA.pdf, preuzeto 25.07.2019.

⁶¹ Politika zaštite okoliša: Opća načela i osnovni okvir, www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/hr/FTU_2.5.1.pdf, preuzeto 25.07.2019.

4.2. Lisabonska strategija

Na sastanku Europskog vijeća održanom 2000. godine u Lisabonu, čelnici vlada i država članica Europske unije postignuli su dogovor o zajedničkom strateškom cilju prema kojem bi Europska Unija do 2010. godine trebala postati najkonkurentnije i najdinamičnije gospodarstvo svijeta utemeljeno na znanju, te sposobno za održivi gospodarski rast s najvećom stopom zaposlenosti i snažnom gospodarskom i socijalnom kohezijom. Radi postizanja tog cilja usvojena je Lisabonska strategija odnosno Lisabonska agenda s programom koji povezuje kratkoročne političke inicijative te srednjeročne i dugoročne gospodarske reforme. Strategija se zasniva na ekonomskom, socijalnom i ekološkom segmentu.⁶²

Europsko vijeće je 2005. godine odlučilo da Europa mora obnoviti temelje svoje konkurentnosti, povećati potencijal rasta i produktivnosti te ojačati socijalnu koheziju, stavljajući glavni naglasak na znanje, inovacije i optimalizaciju ljudskog kapitala. Revidirana Lisabonska strategija preusmjerila je prioritete na rast i zapošljavanje.⁶³

4.3. Gothenburška strategija

Na sastanku vijeća Europe, 2001. godine, u Göteborgu usvojena je Strategija održivog razvoja Europske unije, a 2006. godine Europska unija je prihvatila revidiranu Strategiju održivog razvoja za proširenu Europu. Strategija je usmjerena na potrebu postupne promjene sadašnjeg neodrživog načina proizvodnje i potrošnje te integriranog pristupa u izradi smjernica i politika, s naglaskom na potrebi za solidarnošću i jačanjem partnerstva.⁶⁴

⁶²Lisabonska strategija, dostupno na www.ijf.hr/pojmovnik/lisabon.htm, preuzeto 25.07.2019.

⁶³Lisabonska strategija, dostupno na <http://web3.ijf.hr/Eu4/boromisa-samardzija.pdf>, preuzeto 25.07.2019.

⁶⁴Održivi razvoj, www.mvep.hr/hr/vanjska-politika/multilateralni-odnosi0/globalne-teme/odrzivi-razvoj/, preuzeto 25.07.2019.

4.4. Europa 2020

Strategija Europa 2020 je program Europske unije za rast i otvaranje radnih mjesta u ovom desetljeću. Njome se naglašava pametan, održiv i uključiv rast kao način prevladavanja strukturnih slabosti europskog gospodarstva i poboljšanja njegove konkurentnosti i produktivnosti te podupiranja održivog socijalnog tržišnog gospodarstva.⁶⁵

Tablica 6. Pet temeljnih ciljeva održivog razvoja EU do 2020. godine

5 TEMELJNIH CILJEVA DO 2020. GODINE
1. Povećanje stope zaposlenosti stanovništva u dobi od 20 do 64 godine na najmanje 75 posto
2. Ulaganje 3 posto bruto domaćeg proizvoda u istraživanje i razvoj
3. Smanjenje emisija stakleničkih plinova za najmanje 20 posto , povećanje udjela obnovljivih energija na 20 posto i povećanje energetske učinkovitosti na 20 posto
4. Smanjenje stope napuštanja škole na manje od 10 posto i povećanje udjela tercijarnih diploma na najmanje 40 posto
5. Smanjenje broja ljudi kojima prijete siromaštvo ili socijalna isključenost za 20 milijuna.

Izvor: vlastita izrada autorice prema Europa 2020, dostupno na <http://publications.europa.eu>, preuzeto 25.07.2019.

⁶⁵ Strategija Europa 2020, dostupno na https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-and-fiscal-policy-coordination/eu-economic-governance-monitoring-prevention-correction/european-semester/framework/europe-2020-strategy_hr, preuzeto 25.07.2019.

5. ODRŽIVI RAZVOJ U REPUBLICI HRVATSKOJ

Jedan od prvih dokumenata koje je donio Hrvatski sabor, a u kojem se spominje važnost održivog razvoja je Deklaracija o zaštiti okoliša Republike Hrvatske usvojena 1992. godine na međunarodnoj razini. Republika Hrvatska je podržala *Agendu 21* i Plan djelovanja usvojeni na Konferenciji u Riju 1992. godine te preuzela obveze koje proizlaze iz Milenijske deklaracije usvojene na Općoj skupštini Ujedinjenih naroda 2000. godine. S tim u vezi Republika Hrvatska je izradila Nacionalno izvješće o provedbi ciljeva Milenijske deklaracije koje je Vlada usvojila u kolovozu 2004. godine, a koje je Ujedinjenim narodima podneseno u rujnu iste godine.⁶⁶

Temeljem Strategije održivog razvitka Europske unije, obveza svih zemalja članica, jest da donesu nacionalne Strategije održivog razvoja⁶⁷, stoga Republika Hrvatska temeljem Zakona o okolišu (Narodne novine br. 110/07) 2009. godine donosi Strategiju održivog razvitka Republike Hrvatske.

Republika Hrvatska sudjelovala je na Konferenciji u Riju, 2012. godine. te je podržala Zaključni dokument » *Budućnost kakvu želimo* «. Temeljem iskustva iz procesa nacionalne provedbe osam Milenijskih razvojnih ciljeva do kraja 2015. godine kao i neposrednih iskustava iz međuvladinih pregovora na razini Ujedinjeni naroda koji su rezultirali usvajanjem Ciljeva održivog razvoja.⁶⁸

Na sjednici Vlade Republike Hrvatske održanoj u siječnju 2018. godine osnovano je Nacionalno vijeće za održivi razvoj kojim predsjedava predsjednik Vlade Republike Hrvatske, a u slučaju njegove odsutnosti zamjenjuje ga potpredsjednik Vlade Republike Hrvatske i ministar vanjskih i europskih poslova. Stručne i administrativne poslove za vijeće obavljat će Ministarstvo vanjskih i europskih poslova.⁶⁹

Republika Hrvatska, kao i Europska Unija u svojoj razvojnoj osnovi opredijelila se za održivi razvoj. Ključni dokumenti za održivi razvoj u Republici Hrvatskoj postavljanju

⁶⁶ Strategija održivog razvoja Republike Hrvatske, https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2009_03_30_658.html, preuzeto 25.07.2019.

⁶⁷ Matešić Mirjana: Strategija održivog razvoja: krovni razvojni dokument RH, Soc.ekol.Zagreb, Vol.17, članak (2008., No. 4, preuzeto 25.07.2019.)

⁶⁸ Održivi razvoj, dostupno na www.mvep.hr/hr/vanjska-politika/multilateralni-odnosi0/globalne-teme/odrzivi-razvoj/ preuzeto 25.07.2019.

⁶⁹ Odluka o osnivanju Nacionalnog vijeća za održivi razvoj dostupno na https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2018_01_7_188.html preuzeto 26.07.2019.

temeljni okvir za razvoj kojem je cilj ostvarivanje ujednačenog ekonomskog, društvenog i okolišnog razvoja.

5.1. Strateški okvir za razvoj 2006. – 2013. godine

Strateški okvir za razvoj do 2013. godine postavlja opći okvir za razvoj. Opisuje kako Hrvatskoj osigurati napredak u konkurentnom tržišnom gospodarstvu u okvirima socijalne države prilagođene uvjetima dvadesetprvog stoljeća. Opća su polazišta otvorenost i članstvo u Europskoj uniji, konkurentnost i primjerena razina socijalne sigurnosti. Temeljno je polazište, ali i poruka ove strategije da se ostvarivanje rasta, razvoja, zapošljavanja, socijalne uključenosti i pravednosti može postići samo istovremenim i usklađenim djelovanjem na nizu strateških područja. To su ljudi, znanje i obrazovanje, infrastruktura, informacijska povezanost i socijalna kohezija, makroekonomska stabilnost i djelotvorno financijsko tržište, održiv i ujednačen regionalni razvoj.⁷⁰

5.2. Strategija održivog razvitka Republike Hrvatske

Temeljem Zakona o zaštiti okoliša (Narodne novine br. 110/07) Hrvatski sabor je donio 2009. godine Strategiju održivog razvitka Hrvatske koja zauzima ključno mjesto u dugoročnom usmjeravanju gospodarskog i socijalnog razvitka te zaštitu okoliša prema održivom razvitku Hrvatske. Sadrži temeljna načela i mjerila za određivanje ciljeva i prioriteta u promišljanju dugoročne preobrazbe prema održivom razvitku Republike Hrvatske.⁷¹

⁷⁰ Strateški okvir 2006. – 2013., <https://razvoj.gov.hr/istaknute-teme/publikacije/strateski-okvir-za-razvoj-2006-2013/1262>, preuzeto 25.07.2019.

⁷¹ Strategija održivog razvitka RH, https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2009_03_30_658.html, preuzeto 25.07.2019.

5.3. Dobrovoljni nacionalni pregled o provedbi Programa Ujedinjenih naroda za održivi razvoj 2030

Na prvoj sjednici Nacionalnog vijeća za održivi razvoj koja se održala 4. srpnju 2019. godine usvojen je prvi Dobrovoljni nacionalni pregled Republike Hrvatske o provedbi sedamnaest ciljeva Programa Ujedinjenih naroda za održivi razvoj 2030.⁷² U sjedištu Ujedinjenih naroda u New Yorku 16. srpnja 2019. godine predstavljen je prvi Dobrovoljni nacionalni pregled Republike Hrvatske.⁷³ To je prigoda vrednovanja dosadašnjih postignuća u ispunjavanju ciljeva održivog razvoja. Imajući u vidu integrirani pristup održivom razvoju Republika Hrvatska pristupila je izradi Nacionalne razvojne strategije do 2030. godine koja će biti usvojena u prvoj polovici 2020. godine. Nacionalna razvojna strategija je strateški dokument Republike Hrvatske za razdoblje do 2030. godine, koji će činiti temelj za oblikovanje i provedbu svih javnih politika na nacionalnoj i subnacionalnoj razini, a uspostavom integriranog sustava strateškog planiranja omogućit će se ostvarivanje vizije Hrvatske kao otvorene i globalno konkurentne zemlje koja svoj gospodarski rast i razvoj temelji na Ciljevima održivog razvoja Programa Ujedinjenih naroda za održivi razvoj 2030.⁷⁴

⁷² Nacionalno vijeće za održivi razvoj, <https://vlada.gov.hr/vijesti/usvojen-prvi-dobrovoljni-nacionalni-pregled-republike-hrvatske-o-provedbi-ciljeva-odrzivog-razvoja/26297>, preuzeto 25.07.2019.

⁷³ Dobrovoljni nacionalni pregled postignuća u provedbi ciljeva održivog razvoja, <http://www.mvep.hr/hr/mediji/priopcenja/republika-hrvatska-predstavila-postignuca-u-provedbi-ciljeva-odrzivog-razvoja,32128.html>, preuzeto 25.07.2019.

⁷⁴ Dobrovoljni nacionalni pregled postignuća u provedbi ciljeva održivog razvoja, dostupno na <https://vlada.gov.hr/UserDocsImages/2016/Sjednice/2019/Srpanj/164%20sjednica%20VRH/UN%20Final/UN%20-%20zadnja%20-%20hrvatska%20verzija.pdf>, preuzeto 25.07.2019.

6. ANALIZA IZVJEŠĆA O ODRŽIVOM RAZVOJU PLIVA HRVATSKA D.O.O.

Pliva je najveća farmaceutska kompanija u Republici Hrvatskoj i jedna od vodećih u regiji Jugoistočne Europe, zahvaljujući velikom broju stručnjaka, inovativnoj tehnologiji i kontinuiranom ulaganju u proizvodni sustav. Od 2008. godine članica je Teva grupe, globalne farmaceutske kompanije specijalizirane za razvoj, proizvodnju i prodaju generičkih i inovativnih lijekova i aktivnih farmaceutskih supstancija. Preuzimanjem Plive od Teve (*Teva Pharmaceutical Industries Ltd.*) dolazi do unaprjeđivanja i povećanja proizvodnje. Godine 2012. u Plivi se osniva Odbor za održivi razvoj, a čija je glavna zadaća planiranje, usmjeravanje i kordiniranje svih djelatnosti koje su vezane uz održivi razvoj unutar Plive. Pliva je član Hrvatskog poslovnog savjeta za održivi razvoj (HRPSOR) te se zajedno s ostalim članicama zalaže za gospodarski rast s društvenom odgovornošću i brigom za okoliš, podupire usmjerenja prema održivom razvoju u gospodarskom, političkom, pravnom i socijalnom životu. Kao potpisnik Globalnog ugovora Ujedinjenih naroda (*UN Global Compact*) Pliva svake godine ulaže trud u promicanje i ostvarivanje Deset načela Globalnog ugovora iz područja ljudskih prava, radnih prava i zaštite okoliša.⁷⁵ Provedene aktivnosti Pliva iznosi u Izvješću o održivom razvoju koje izrađuje prema Smjernicama za izvještavanje o održivosti Globalne inicijative za izvještavanje. Poslovanje Plive se temelji na nastojanjima da se postigne zajednički cilj održivog razvoja, a to je povoljni ekonomski, društveni i okolišni učinak.

⁷⁵ PLIVA HRVATSKA, dostupno na www.pliva.hr/zajednica/izvjesce-o-odrzivom-razvoju#, preuzeto 27.07.2019.

Tablica 7. Popis članova UN Global Compact

Tvrtka, institucija, organizacija		
AD Plastik	Hrvatska poštanska banka	Grad Dubrovnik
Crocon	INA – industrija nafte d.d.	Saponia
Allianz Zagreb d.d.	Heineken Hrvatska d.o.o.	Winerberger
Američka trgovačka komora u Hrvatskoj	Končar – Elektroindustrija d.d.	Raiffeissenbank
Američki koledž za management i tehnologiju	Kopun i Kopun	Pokreni ideuju – Udruga za promicanje socijalnih inovacija
Atlantic Grupa d.d.	Labud Ltd.	F.O. Development
CEMEX Hrvatska d.d.	Nestle Adriatic d.o.o.	Freewa Project d.o.o.
COMBIS d.o.o.	OptimIT	BKS
Coca – Cola HBC Hrvatska d.o.o.	Pliva Croatia Ltd.	MEP d.o.o.
Dalekovod d.o.o.	Privredna Banka Zagreb	Design Plus
Dukat d.d.	Promocija plus d.o.o.	Alfa Analitika d.o.o.
Esplanade Zagreb Hotel	SCOTT BADER d.o.o.	Nimar Consulting
Ernst&Young	Swing Informatika d.o.o.	Unicef
EVN Croatia Plin d.o.o.	T – Hrvatski Telekom	Zaklada znanje na djelu
Grad Pula	Tele2 d.o.o.	Spona Code
Mozaik Poslovne Usluge	Vindija d.d.	Dhar media
Hendal d.o.o.	VIPnet d.o.o.	Institut za društveno odgovorno poslovanje
Hrvatska udruga stručnjaka zaštite prirode i okoliša	Zaklada Sveučilišta u Rijeci	
HRPSOR	Bina Istra	
Hrvatska gospodarska komora	Siemens	
Hrvatska udruga poslodavaca	Ikea	
Hrvatska banka za obnovu i razvitak	Hrvatska udruga žena u pravnoj profesiji	
Hrvatska udruga za odnose s javnošću	Tagoras d.o.o.	

Izvor: Vlastita izrada autorice prema www.hup.hr, preuzeto 27.07.2019.

7.1. Pokazatelji ekonomskog učinka

Poslovanje Plive suočavalo se s poteškoćama poput pada cijene, problema naplate zbog zaduženosti zdravstvenog sustava, no unatoč tome uspješno je zaustavljen dugoročni trend pada. Iako je pad cijena uvjetovao smanjenu prodaju generičkih lijekova, razvojem inovativnih i bezreceptnih lijekova te bolničkih proizvoda ostvaruje se rast. Rast Plivinih prihoda postignut je zahvaljujući izvozu, koji čini najveći dio prihoda, gotovo devedeset posto, na inozemna tržišta, poglavito Sjedinjene Američke Države i Rusija.⁷⁶

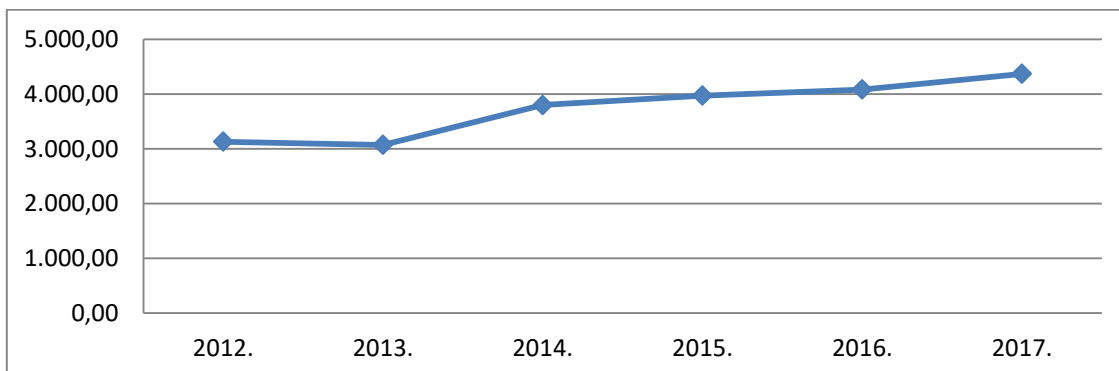
Tablica 8. Ukupni prihod Plive i zaposleni za razdoblje 2012. do 2017. godine

Godina	Ukupni prihod (mil.kuna)	Ukupni broj zaposlenih
2012.	3.130,20	1824
2013.	3.069,30	1931
2014.	3.798,50	1998
2015.	3.971,40	2119
2016.	4.082,70	2213
2017.	4.368,90	2372

Izvor: vlastita izrada autorice prema Pliva Hrvatska, dostupno na www.pliva.hr, preuzeto 01.08.2019.

⁷⁶ PLIVA HRVATSKA, dostupno na www.pliva.hr/zajednica/izvjesce-o-odrzivom-razvoju#, preuzeto 27.07.2019

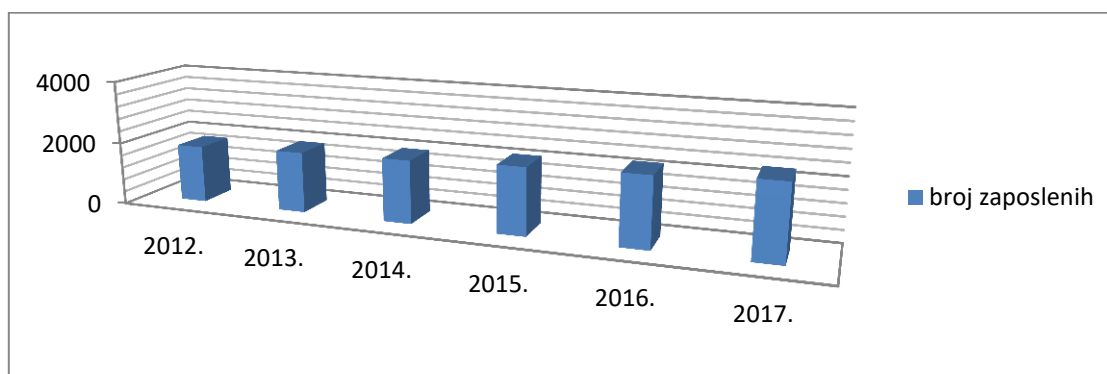
Grafikon 1. Ukupni prihod Plive za razdoblje 2012. do 2017. godine

Izvor: vlastita izrada autorice prema Pliva Hrvatska, dostupno na www.pliva.hr, preuzeto 01.08.2019.

U vremenskom periodu od 2012. do 2017. godine, Pliva je uložila značajna financijska sredstva u nova proizvodna postrojenja i rast proizvodnje čime je ostvaren rast prihoda i zapošljavanje. Uslijed pada prodaje lijekova, Pliva bilježi pad prihoda u 2013. godine. U narednim godinama, Pliva ostvaruje rast prihoda zahvaljujući razvoju novih inovativnih i bezreceptnih lijekova. (Grafikon 1.)

Grafikon 2. Ukupni broj zaposlenih u Plivi za razdoblje 2012. do 2017. godine

Izvor: vlastita izrada autorice prema Pliva Hrvatska, dostupno na www.pliva.hr, preuzeto 01.08.2019.

Unatoč zabilježenom padu prihoda 2013. godine, broj zaposlenih u Plivi nije se smanjivao niti stagnirao već se kontinuirano nastavilo povećanje broja zaposlenih. Dakle, Pliva je prepoznala važnost zapošljavanja kao generator znanja i inovativnosti s ciljem postizanja pozitivnog ekonomskog učinka. (Grafikon 2.)

7.2. Pokazatelji društvenog učinka

Društveni učinak je posljedica na ljude, bilo koja javna ili privatna djelovanja koja mijenjaju način na koje ljudi žive, rade, međusobno se povezuju, organiziraju kako bi ostvarili svoje potrebe i općenito da žive kao članovi društva.⁷⁷

Održivi razvoj Plive temelji se na postizanju društvenog učinka unutar zajednice u kojoj djeluje, međusobnim povezivanjem kroz poboljšanja kvalitete života dionika društva. Društveni učinci Plive vrednuju se kroz postizanje ljudskih prava i rada, borbe protiv korupcije i društvene odgovornosti.

⁷⁷ Društveni učinak, www.mobilnost.hr/cms_files/2018/09/1537254670_drustveni-ucinak.pdf, preuzeto 29.08.2019.

7.2.1. Ljudska prava i rad

Pliva ulaže značajna sredstva u razvoj svojih zaposlenika. Istodobno potiče raznolikost među svojim zaposlenicima jer je upravo raznolikost jedna od temeljnih vrijednosti modernog društva, ali i preduvjet veće kreativnosti, dostizanja punog potencijala i ostvarenja individualnih talenata svakog zaposlenika. Podržavanjem koncepta cjeloživotnog učenja odnosno stalne nadogradnje znanja, vještina i sposobnosti osigurava zaposlenike brzom prilagođavanju tehnološkim i drugim promjenama. Uz standardne načina provođenja programa, Pliva na stipendiranje studenata gleda kao na investiciju. Stipendiranjem se podržava razvoj mladih perspektivnih ljudi čime se potiče njihova izvrsnost.⁷⁸

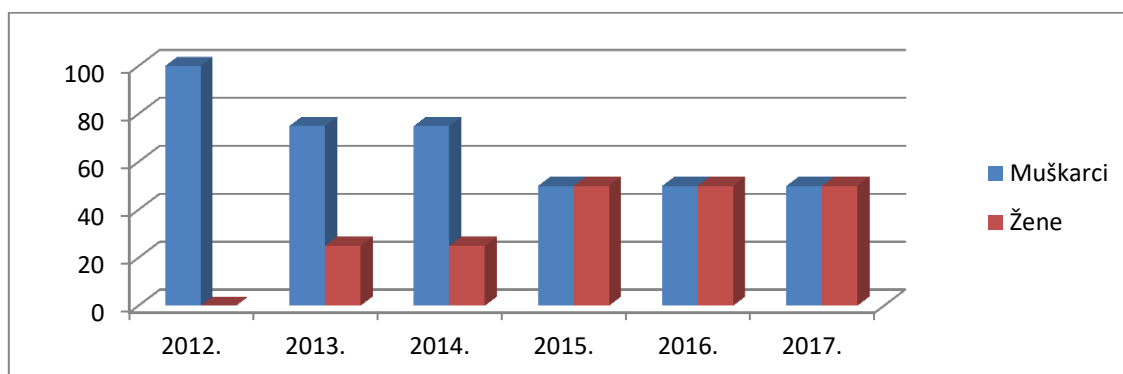
Tablica 7. Udio muškaraca i žena u Upravi Plive za razdoblje 2012. – 2017. godine

Godina	Žene (%)	Muškarci (%)
2012.	0	100
2013.	25	75
2014.	25	75
2015.	50	50
2016.	50	50
2017.	50	50

Izvor: vlastita izrada autorice prema Pliva Hrvatska, dostupno na www.pliva.hr, preuzeto 01.08.2019.

⁷⁸ PLIVA HRVATSKA, dostupno na www.pliva.hr/zajednica/izvjesce-o-odrzivom-razvoju#, preuzeto 27.07.2019

Grafikon 4. Udio muškaraca i žena u Upravi Plive za razdoblje od 2012. do 2017. godine

Izvor: vlastita izrada autorice prema Pliva Hrvatska, dostupno na www.pliva.hr, preuzeto 01.08.2019.

Uprava PLIVE sastoji se od 4 člana. Grafikon 4. prikazuje udio muškaraca i žena u Upravi u razdoblju od 2012. do 2017. godine. U 2012. godini Upravu su sačinjavala četiri člana od čega su svi bili muškog spola, 2013. i 2014. godine u Upravi su bila tri člana muškog spola, te jedan član ženskog. Od 2015. godine u Upravi su zastupljena oba spola jednako.⁷⁹ Navedeno prikazuje uravnoteženu zastupljenost spolova i poticanje jednakosti u Upravi.

7.2.2. Borba protiv korupcije

Kao članica Teva grupe Pliva uz sve relevantne hrvatske zakone i propise strogo poštuje i primjenjuje Tevinu Globalnu politiku o suzbijanju korupcije. Politika definira globalne standarde i kontrolne mehanizme kojima se osigurava integritet Tevinog poslovanja i suzbija korupcija. Funkcija Usklađenosti (*Compliance*) promiče organizaciju kulturnog

⁷⁹ PLIVA HRVATSKA, dostupno na www.pliva.hr/zajednica/izvjesce-o-odrzivom-razvoju#, preuzeto 27.07.2019

etičkog ponašanja i pruža podršku zaposlenicima kako bi oni u svom radu primjenjivali integritet i radili sukladno propisima koji reguliraju farmaceutsku industriju.⁸⁰

Tablica 10. Tevina temeljna Načela Usklađenosti (*Compliance*)

TEMELJNA NAČELA USKLAĐENOSTI (<i>COMPLIANCE</i>)
• Ne » kupujemo « poslove
• Ne koristimo se trećim stranama kako bismo činili ono što ne smijemo sami učiniti
• Poštujemo privatnost
• Kvalitetno i pouzdano izrađujemo vlastite proizvode
• Prijavljujemo nuspojave i pritužbe na proizvod
• Izbjegavamo ili razotkrivamo sukobe interesa
• Pridržavamo se Kodeksa poslovnog ponašanja, važećih zakona, propisa, pravila i postupaka
• Transparentno i precizno vodimo poslovne knjige i evidencije
• Ostajemo vjerni Tevinim vrijednostima

Izvor: vlastita izrada autorice prema Pliva Hrvatska, dostupno na www.pliva.hr, preuzeto 01.08.2019.

7.2.3 Društvena odgovornost

Pliva kontinuirano ulaže u zajednicu izdvajajući sredstva za javnozdravstvene akcije, sponzorstva i donacije zdravstvenim i odgojno – obrazovnim ustanovama, financiranje projekata neprofitnih, nevladinih i humanitarnih udruga te udruga osoba s posebnim potrebama. Najveći dio sredstava usmjerava se u projekte vezane za edukaciju, prevenciju, zaštitu i očuvanje zdravlja.⁸¹

⁸⁰ PLIVA HRVATSKA, dostupno na www.pliva.hr/zajednica/izvjesce-o-odrzivom-razvoju#, preuzeto 27.07.2019

⁸¹ PLIVA HRVATSKA, dostupna na http://www.pliva.hr/img/themes/pcfrontend/brosure/hr/03/03_JucerDanasSutra.pdf, preuzeto 03.08.2019.

7.3. Pokazatelji okolišnih učinaka

Pliva provodi niz mjere očuvanja i zaštite okoliša kroz praćenje, nadzor i optimiranje postojećih poslovnih aktivnosti posebice optimiranje najznačajnijih okolišnih problema vezanih za proces proizvodnje osnovnih farmaceutskih proizvoda kao što su emisije u zraku, potrošnja vode i energije, te količine organskog i anorganskog otpada. Pliva nastoji održati pod nadzorom emisije štetnih tvari u okoliš, sustavno raditi na smanjenju otpadnih tvari, te smanjivati potrošnju energije i drugih neobnovljivih resursa. Tvrtka je podijeljena na dvije proizvodne cjeline, *Teva Pharma* i *Teva Tapi Hrvatska*. *Teva Pharma* je orijentirana na proizvodnju gotovih oblika lijekova i na Istraživanje i razvoj dok *Teva Tapi Hrvatska* ima ulogu proizvodnje isključivo aktivnih farmaceutskih supstanci.⁸²

7.3.1. Potrošnja vode

Farmaceutska industrija zbog strogih zahtjeva za kvalitetom proizvoda veliki je potrošač vode pa je stoga potrebna stalna briga o racionalnom gospodarenju vodom. Narasle potrebe za vodom optimiraju se zahvaljujući mjerama koje se poduzimaju u cilju efikasnijeg korištenja vode i smanjenja gubitaka vode u distribuciji.⁸³

⁸² PLIVA HRVATSKA, dostupno na www.pliva.hr/zajednica/izvjesce-o-odrzivom-razvoju#, preuzeto 27.07.2019

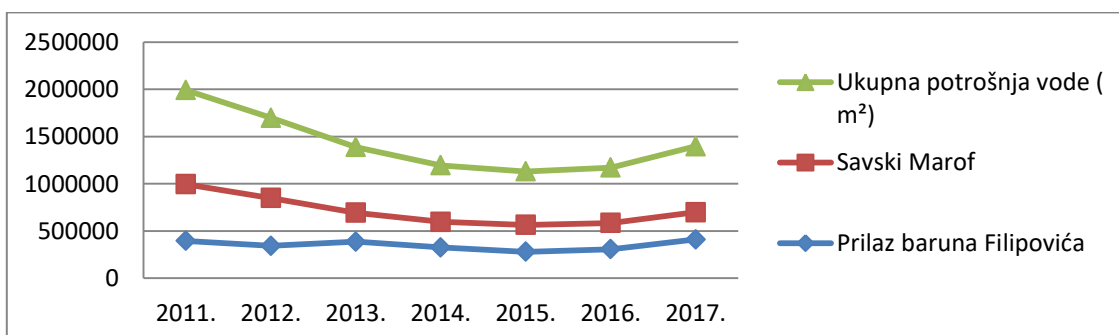
⁸³ PLIVA HRVATSKA, dostupno na www.pliva.hr/zajednica/izvjesce-o-odrzivom-razvoju#, preuzeto 27.07.2019

Tablica 11. Ukupna potrošnja vode u Plivi za razdoblje 2011. do 2017. godine

Godina	Ukupna potrošnja vode (m ²)	Prilaz baruna Filipovića (m ²)	Savski Marof (m ²)
2011.	995.375	395.920	599.452
2012.	849.317	343.244	506.073
2013.	694.224	386.681	307.543
2014.	597.031	326.293	270.738
2015.	565.095	279.310	285.785
2016.	585.498	307.840	277.658
2017.	697.972	410.710	287.262

Izvor: vlastita izrada autorice prema Pliva Hrvatska, dostupno na www.pliva.hr, preuzeto 01.08.2019

Grafikon 5. Ukupna potrošnja vode u Plivi za razdoblje 2011. do 2017. godine

Izvor: vlastita izrada autorice prema Pliva Hrvatska, dostupno na www.pliva.hr, preuzeto 01.08.2019.

Ukupna potrošnja vode u promatranom razdoblju od 2011. do 2017. godine (Grafikon 5.) rasla je sukladno povećanju proizvodnje stoga se u 2016. i 2017. godini bilježi blagi rast potrošnje vode jer je došlo do većeg obima proizvodnje. Gledano na ukupnu količinu potrošnje vode u promatranom razdoblju, dolazi do pada potrošnje vode iako je proizvodnja rasla izuzevši 2017. godinu kada je došlo do blagog porasta potrošnje vode.

7.3.2. Otpadne vode

Otpadne vode s Plivinih lokacija ispuštaju se sukladno uvjetima iz vodopravnih dozvola. Izvješća o količini otpadnih voda, njenom sastavu i svojstvima dostavljaju se Hrvatskim vodama i ostalim nadležnim tijelima. Mjerenje protoka kao i ispitivanje otpadnih voda obavlja vanjski i interni ovlaštenu laboratorij dinamikom određenoj u vodopravnoj dozvoli.⁸⁴ Pliva neprestanim poboljšanjem tehnologije nastoji poboljšati kvalitetu ispuštenih otpadnih voda.

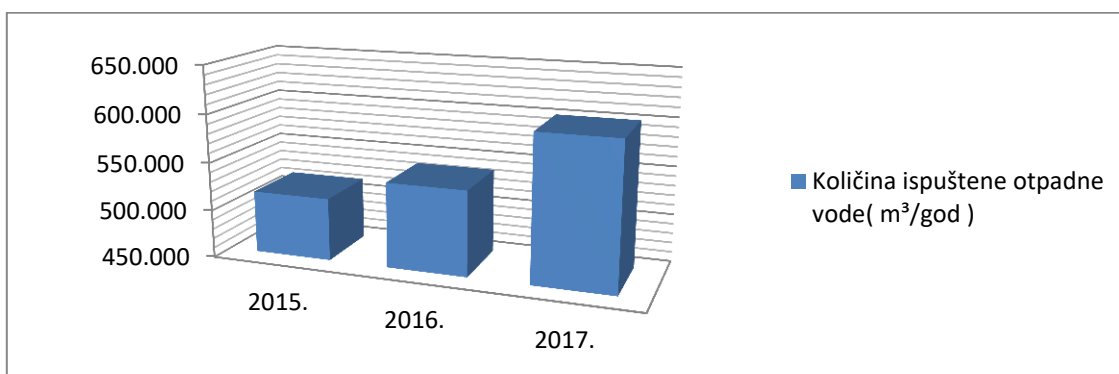
Tablica 12. Ukupna količina ispuštene tehnološke vode u razdoblju 2015. – 2017. godine

Godina	Ukupna količina otpadnih voda
2015.	515.006
2016.	538.309
2017.	600.969

Izvor: vlastita izrada autorice prema Pliva Hrvatska, dostupno na www.pliva.hr, preuzeto 01.08.2019.

⁸⁴ PLIVA HRVATSKA, dostupno na www.pliva.hr/zajednica/izvjesce-o-odrzivom-razvoju#, preuzeto 27.07.2019

Grafikon 6. Ukupna količina ispuštene tehnološke vode u razdoblju 2015. – 2017. godine

Izvor: vlastita izrada autorice prema Pliva Hrvatska, dostupno na www.pliva.hr, preuzeto 01.08.2019.

Ukupna količina otpadnih voda u korelativnom je odnosu s ukupnom potrošnjom vode kojom je ostvarena proizvodnja. Uslijed povećanja proizvodnje u 2016. i 2017. godini dolazi do povećanja ukupna količine ispuštenih otpadnih voda. (Grafikon 6.)

7.3.3. Emisija ugljičnog dioksida (CO₂)

Ugljični dioksid nastaje izgaranjem goriva te ima najveći udio u antropogenom efektu staklenika koji uzrokuje globalno zatopljenje. Uslijed povećanja proizvodnje, povećana je potreba za energijom stoga je prisutan trend povećanja emisije ugljičnog dioksida, s time da se nastoji poboljšati efikasnost proizvodnje energije i podići energetska efikasnost gorenja.⁸⁵

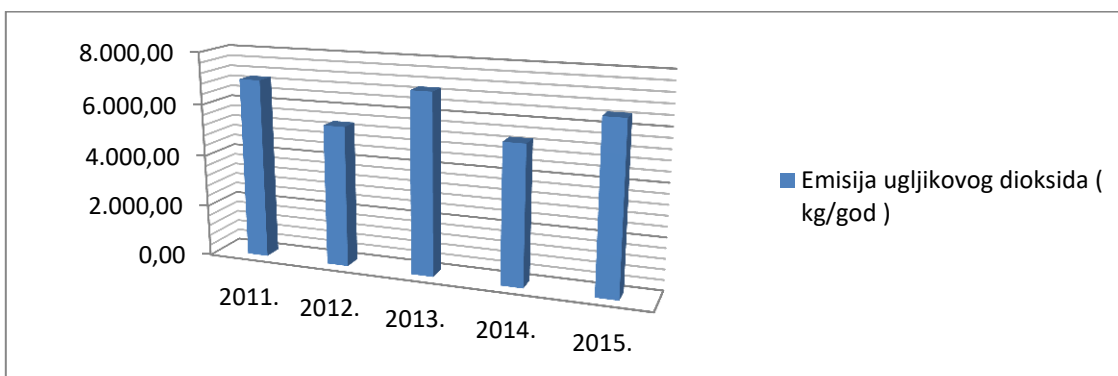
⁸⁵ PLIVA HRVATSKA, dostupno na www.pliva.hr/zajednica/izvjesce-o-odrzivom-razvoju#, preuzeto 27.07.2019

Tablica 13. Emisija ugljičnog dioksida u razdoblju 2011. – 2015. godine

Godina	Emisija CO ₂
2011.	6.960,16
2012.	5.427,00
2013.	6.960,16
2014.	5.350,89
2015.	6.505,69

Izvor: vlastita izrada autorice prema Pliva Hrvatska, dostupno na www.pliva.hr, preuzeto 01.08.2019.

Grafikon 7. Emisija ugljičnog dioksida u razdoblju 2011. – 2015. godine

Izvor: vlastita izrada autorice prema Pliva Hrvatska, dostupno na www.pliva.hr, preuzeto 01.08.2019.

U promatranom razdoblju od 2011. do 2015. godine (Grafikon 7.) razvidno je da dolazi do povećanja koncentracije ispuštenog ugljičnog dioksida (CO₂) zbog povećane potrebe za energijom uslijed povećanja proizvodnje. Sve emisije ispuštene u zrak nalaze se unutar propisanih vrijednosti

7.4. Gospodarenje otpadom

Glavni prioritet je smanjenje nastanka otpada (Waste minimization) te su sve aktivnosti usmjerene u tom smjeru.

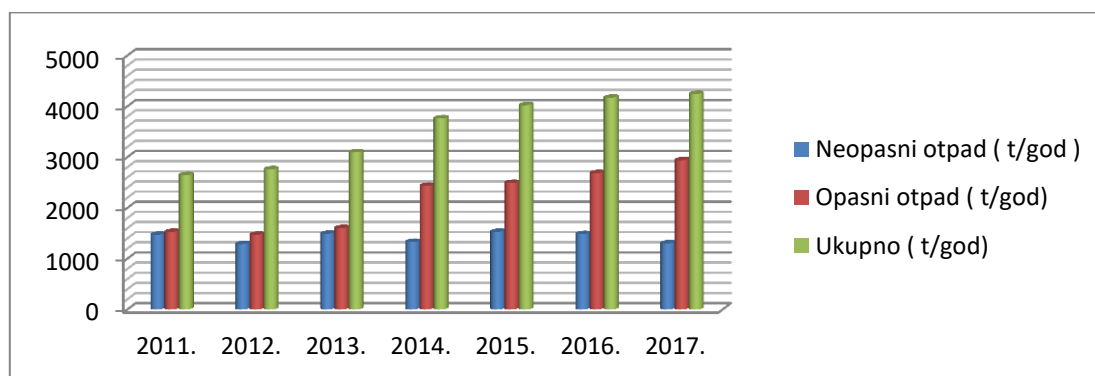
Najveće količine opasnog otpada nastaje u proizvodnji, a to se odnosi na otapala i matične otopine. Cilj je pronaći dodatna rješenja iskorištavanja ove vrste otpada, tako da bi se više otpada iskoristilo u osnovnoj proizvodnji za razliku od klasičnog zbrinjavanja otpada termičkom obradom u spalionicama. Time bi se ostvario pozitivan financijski i ekološki efekt. Pliva sav svoj otpad odvozi na zbrinjavanje u Austriju, Njemačku i Mađarsku obzirom da u Hrvatskoj ne postoji spalionica za zbrinjavanje opasnog otpada.

Tablica 14. Ukupna količine (opasnog i neopasnog otpada) nastalog i zbrinutog otpada u Plivi u razdoblju 2012. – 2017. godine

Godina	Neopasni otpad (t/god)	Opasni otpad (t/god)	Ukupno (t/god)
2012.	1289,4	1471,8	2761,2
2013.	1492,4	1604,4	3096,8
2014.	1331,0	2434,0	3765,0
2015.	1530,3	2492,6	4022,9
2016.	1485,5	2686,5	4172,0
2017.	1303,6	2940,2	4243,8

Izvor: vlastita izrada autorice prema Pliva Hrvatska, dostupno na www.pliva.hr, preuzeto 01.08.2019.

Grafikon 8. Ukupna količine nastalog i zbrinutog otpada u Plivi

Izvor: vlastita izrada autorice prema Pliva Hrvatska, dostupno na www.pliva.hr, preuzeto 01.08.2019.

Na grafikonu 8. prikazan je trend rasta količina proizvedenog i opasnog otpada. U razdoblju od 2012. do 2017. godine primjetan je rast količina opasnog otpada zbog povećane proizvodnje, dok je neopasni otpad ujednačen zbog boljeg izdvajanja i ponovne uporabe u pogonima određenih vrsta sekundarne ambalaže koja je ranije završavala kao neopasni otpad.

Slika 2. Održivi razvoj Plive

Izvor: vlastita izrada autorice prema www.pliva.hr, preuzeto 01.08.2019.

Održivi razvoj je ugrađen u temeljne postavke poslovanja Plive. U cilju ostvarivanja održivog razvoja Pliva ispunjava tri temeljna zahtjeva – pozitivan ekonomski, društveni i okolišni učinak. Ekonomski učinak ogleda se u raspodjeli profita na Istraživanje i razvoj gdje se vezano razvijaju projekti, zahvaljujući kojih se zapošljavaju stručnjaci. Razvojem i širenjem pozitivne i prihvatljive tehnologije ostvaruje se pozitivan okolišni učinak. Ujedno, ostvaruje se pozitivan društveni učinak što se očituje kvalitetnim odnosom prema zaposlenicima, okolišu i cjelokupnom društvenom okruženju u kojem Pliva posluje. (Slika 2.)

7. ZAKLJUČAK

Održivi razvoj je način promišljanja, življenja i djelovanja čiji naponi su usmjereni na smanjivanje ekonomskih, društvenih i okolišnih nejednakosti uzrokovanih nekontroliranim ljudskim djelovanjem. Temeljni cilj je ublažavanje nejednakosti što dovodi do ekonomske, socijalne i društvene pravednosti i održivosti.

Sve do Industrijske revolucije stanovništvo je živjelo u ruralnim područjima te se bavilo poljoprivrednom. Iako se ekonomski rast nije mijenjao, održivost je bila prisutna, štoviše održivost je prisutna još od Starog vijeka. To pokrijepljuje činjenica da je čovjek još u Starom vijeku poljoprivrednim tehnikama pokušavao poboljšati prinose. U neprekidnom istraživanju, tražeći način kako poboljšati kvalitetu života i radnih procesa, tehnološki napredak i inovacije dovode do Industrijske revolucije, koja donosi strojeve čijom primjenom dolazi do povećanja proizvodnje. Radnici, koji su do tada živjeli u ruralnim sredinama i bavili se poljoprivredom, odlaze u gradove raditi u velike tvornice. Razvojem željeznica i parobroda, povezana su udaljena mjesta sa kojih su se dopremali resursi potrebni za proizvodnju. Čelik, željezo i fosilna goriva kao važan prirodni resurs omogućavao je energiju koja je bila potrebna za snažne strojeve.

Sve do šezdesetih godina dvadesetog stoljeća imperativ poslovanja je bio postići što veći ekonomski rast, bolji od konkurencije. Paradigma ekonomskog rasta vođena je za tim da između ekonomskog rasta i razvoja nema razlike te da ne isključuju jedno drugo. Ekonomski rast je porast proizvodnosti u nekom gospodarstvu što je i ujedno cilj ekonomskog razvoja u to vrijeme. Temeljni cilj bio je postići maksimalnu ekonomsku učinkovitost. U utrci za profitom dolazi do prekomjernog iskorištavanja prirodnih resursa što vodi degradaciji okoliša. Gospodarstvo temeljeno na konkurenciji za sobom je ostavljalo nejednaki ekonomski rast i razvoj stoga se javlja potreba za promjenom Paradigme. Nova paradigma održivog razvoja izrasla je iz potrebe za smanjivanjem nejednakosti pri čemu se nastoji uz maksimalni ekonomski učinak osigurati maksimalno društveno blagostanje i ljudski razvoj. Maksimalna ekonomska učinkovitost nastoji se postići bez da poremeti društveni i okolišni aspekt.

Krajem šezdesetih godina prošlog stoljeća spoznaje se činjenica da su tijekom dvadesetog stoljeća čovjekove aktivnosti negativno utjecale na okoliš. Podiže se svijesti o djelovanju i suzbijanju daljnje štete. Među prvim zagovarateljima su nevladine organizacije,

koje upozoravaju na nužnost poduzimanja mjera. Od 1972. godine do danas održale su se mnogobrojne Međunarodne konferencije s Ujedinjenim narodima na čelu, a rezultirale su Konvencijama, Dokumentima i Programima. Prvotna uloga, očuvanja okoliša izrasla je u Program *Promijenimo naš svijet – Agenda 2030 za održivi razvoj* čiji ciljevi su suzbijanje siromaštva, poštivanje ljudskih prava, smanjvanje nejednakosti, osiguravanje prehrambene sigurnosti, zdravlja, održive potrošnje i proizvodnje, rasta, zapošljavanja, infrastrukture, održivog upravljanja prirodnim resursima, oceana, klimatskih promjena i ravnopravnosti spolova. Usvojeni Ciljevi održivog razvoja – Agenda 2030 obuhvaćaju široki raspon izazova, povezanih ekonomskih, društvenih i okolišnih aspekata održivog razvoja. U skladu s Ciljevima održivog razvoja – Agenda 2030, pokrenut je Globalni sporazum Ujedinjenih naroda. Temeljni cilj Globalnog sporazuma Ujedinjenih naroda je usklađivanje poslovanja i strategije tvrtka s Deset načela Globalnog sporazuma Ujedinjenih naroda. Uključivanjem Deset načela u svoje poslovanje, tvrtke osiguravaju dobrobit za zemlju i ljude, a ujedno i korporativnu održivost. Europska unija, kao i Republika Hrvatska, opredijelili su za održivi razvoj kao osnovnu odrednicu pri čemu se naglasak stavlja na ravnoteži gospodarskog i društvenog rasta uz brigu o okolišu.

Društveno odgovorno poslovanje imperativ je za sve tvrtke. U fokusu Plive su Ciljevi održivog razvoja stoga Pliva kao potpisnica Globalnog sporazuma Ujedinjenih naroda obavezala se da će u svoje poslovanje i strategije implementirati Deset načela Globalnog sporazuma Ujedinjenih naroda. Zajednički cilj održivog razvoja u Plivi je postići ravnotežu između ekonomskog, društvenog i okolišnog učinak. Analizom Izvješća o održivom razvoju utvrđeno je da Pliva u svoje poslovanje implementira Deset načela Globalnog sporazuma kroz ekonomski, društveni i okolišni učinak. Postignuta je ekonomska efikasnost, društveno blagostanje i ljudski razvoj te razvoj prihvatljive ekološke tehnologije. Ostvaren je zajednički cilj održivog razvoja, a to je ravnoteža između ekonomskog, društvenog i okolišnog učinka.

Neminovno je da će se uslijed gospodarske aktivnosti doći do zagađenja ili gubitka prirodnog resursa, no kako bi se doskočilo tom gubitku potrebno je promišljati na način da se prirodni resursi mogu zamijeniti novim tehnologijama, obnovljivim energijama te ljudskom kreativnošću. Potrebna je suradnja i partnerstvo te uključivanje svih dionika društva kako bismo ostvarili budućnost kakvu želimo – dovoljno da zadovoljimo potrebe sadašnje generacije, a da pritom ostane dovoljno za buduće generacije.

POPIS LITERATURE

Knjige

1. Bačun Dubravka, Matešić Mirjana, Omazić Mislav Ante: Leksikon Održivog razvoja, Hrvatski poslovni savjet za održivi razvoj, 2012.
2. Bilas Vlatko, Franc Sanja, Ostojić Rajko: Višedimenzionalost održivog razvoja, Udžbenici Sveučilišta u Zagrebu, Notitia d.o.o., 2017.
3. Blewitt John: Razumijevanje održivog razvoja, Naklada Jesenski i Turk, Zagreb, 2017.
4. Cifrić Ivan: Bioetika i ekologija, Matica Hrvatska Zapsrešić, Zapsrešić, 2000.
5. Črnjar Mladen: Ekonomija i zaštita okoliša, Školska knjiga, Zagreb, Glosa, Rijeka, 1997.
6. Dragičević Mirjana: Ekonomija i novi razvoj, Alinea, Zagreb, 1996.
7. Herceg Nevenko: Okoliš i održivi razvoj, Synopsis d.o.o., Zagreb, 2013.
8. Müller Hansruedi: Turizam i ekologija, Masmedia, Zagreb, 2004.
9. Painter, S. David: Hladni rat. Povijest međunarodnih odnosa, Srednja Europa, Zagreb, 2002.

Internet

1. Ciljevi održivog razvoja, <https://sustainabledevelopment.un.org>, preuzeto 19.07.2019.
2. E – savjetovanje, <https://esavjetovanja.gov.hr>, preuzeto 19.07.2019.
3. Effect d.o.o.za reviziju i ekonomski konzalting - Dubrovnik, www.effect.hr , preuzeto 17.07.2019.
4. Ekovjesnik – portal za održivi razvoj i uspješnu zajednicu, www.ekovjesnik.hr, preuzeto 21.07.2019.
5. Ekonomski razvoj, www.efos.unios.hr , preuzeto 16.07.2019
6. Europska komisija, <https://ec.europa.eu>, preuzeto 01.08.2019.
7. Europski parlament, www.europarl.europa.eu, preuzeto 20.07.2019.
8. Europsko vijeće, www.consilium.europa.eu/hr, preuzeto 17.07.2019.
9. Friend of Earth, dostupno na www.foei.org/about-foei/history preuzeto 10.09.2019.

10. Globalni ugovor Ujedinjenih naroda, www.unglobalcompact.org, preuzeto 27.07.2019.
11. Greenpeace, dostupno na www.greenpeace.org/eastasia/about/history/, preuzeto 10.09.2019
12. Institut za javne financije, www.ijf.hr, preuzeto 25.07.2019.
13. Institut za javne financije, <http://web3.ijf.hr>, preuzeto 25.07.2019.
14. Hrčak – portal hrvatskih znanstvenih i stručnih časopisa, <https://hrcak.srce.hr>, preuzeto 17.07.2019.
15. Hrvatski informatički zbor, www.hiz.hr/, preuzeto 01.08.2019.
16. Hrvatska udruga poslodavaca, www.hup.hr, preuzeto 27.07.2019.
17. Hrvatski sabor, www.sabor.hr, preuzeto 25.07.2019.
18. Hrvatska znanstvena bibliografija, <https://www.bib.irb.hr>, preuzeto 16.07.2019.
19. Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije, <https://razvoj.gov.hr>, preuzeto 25.07.2019.
20. Ministarstvo vanjskih i europskih poslova, www.mvep.hr, preuzeto 20.07.2019.
21. Načelo potrajnosti, dostupno na <https://www.sumari.hr/sumlist/201203.pdf#page=60>, preuzeto 11.09.2019.
22. Narodne novine, <https://narodne-novine.nn.hr>, preuzeto 17.07.2019.
23. ODRAZ – održivi razvoj zajednice, www.odraz.hr, preuzeto 17.07.2019.
Okvirna konvencija Ujedinjenih naroda o promjeni klime, <https://unfccc.int>, preuzeto 18.07.2019.
24. PLIVA HRVATSKA, www.pliva.hr, preuzeto 27.07.2019.
25. Publikacije Europska Unije, <https://publications.europa.eu/en/home>, preuzeto 17.07.2019.
26. Rimski klub, www.clubofrome.org preuzeto 17.07.2019.
27. Ujedinjeni narodi, <https://news.un.org/en/>, preuzeto 21.07.2019.
28. Vlada Republike Hrvatske, <https://vlada.gov.hr>, preuzeto 25.07.2019.

POPIS ILUSTRACIJA

Popis grafikona

Grafikon 1. Ukupni prihod Plivi za razdoblje od 2012. do 2017. godine.....	38
Grafikon 2. Ukupni broj zaposlenih u Plivi za razdoblje 2012. do 2017. godine.....	39
Grafikon 4. Udio muškaraca i žena u Upravi Plive za razdoblje od 2012. do 2017. godine.....	41
Grafikon 5. Ukupna potrošnja vode u Plivi za razdoblje 2011. do 2017. godine	44
Grafikon 6. Ukupna količina ispuštene tehnološke vode u razdoblju 2015. – 2017. godine.....	46
Grafikon 7. Emisija ugljičnog dioksida u razdoblju 2011. – 2015. godine	47
Grafikon 8. Ukupna količine nastalog i zbrinutog otpada u Plivi.....	49

Popis tablica

Tablica 1. Razlika između Paradigme ekonomskog rasta i Paradigme novog razvoja.....	12
Tablica 2. Program za 21. stoljeće - Agenda 21.....	17
Tablica 3. Milenijski razvojni ciljevi.....	19
Tablica 4. Ciljevi održivog razvoja – Agenda 2030.....	23
Tablica 5. Deset Načela <i>UN Global Compact</i>	25

Tablica 6. Pet temeljnih ciljeva održivog razvoja EU do 2020. Godine.....	31
Tablica 7. Popis članova <i>UN Global Compact</i>	36
Tablica 8. Ukupni prihod Plive u razdoblju od 2012. do 2017. godine.....	37
Tablica 9. Udio muškaraca i žena u Upravi Plive prema razdoblju 2012. – 2017. godine.....	40
Tablica 10. Tevina temeljna Načela Usklađenosti (<i>Compliance</i>).....	42
Tablica 11. Ukupna potrošnja vode u Plivi za razdoblje 2011. do 2017. godine.....	44
Tablica 12. Ukupna količina ispuštene tehnološke vode u razdoblju 2015. – 2017. godine.....	45
Tablica 13. Emisija ugljičnog dioksida u razdoblju 2011. – 2015. godine.....	47
Tablica 14. Ukupna količine (opasnog i neopasnog otpada) nastalog i zbrinutog otpada u Plivi u razdoblju 2012. – 2017. Godine.....	49

Popis slika

Slika 1. Gospodarska, društvena i okolišna dimenzija održivosti.....	7
Slika 2. Održivi razvoj Plive.....	50